118-130

Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

Промышленноста болх-лой! Халкъа эша товараш дукхагIа арахеца, цар ассортимент шеръе, дикал айе!-

(КПСС ЦК ТIаьхехамашцара)

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«Свет» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера дена ● ЕРА, 30 ОКТЯБРЬ, 1980 ШУ. ● № 130 (6260). ● Мах 2 кепиг.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН КЪАХЬЕГАМХОША, берригача советски наха санна чIоагIа деташ айдена тIейнйцар КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленума, СССР Лакхехьарча Совета йиьлагIча сесси дехь соцамаш, Пленуме новкъоста Л. И. Брежнева дехьча къамаьлацара выводаши положенеши. ХургйолчIа парте XXVI съезда дехха ма доггIара накъадахара шерра социалистически яхь а йоаршаяь доклйий толамаш даха гIерташ ба уж.

Коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашдеш парте йоахка моттиг къоастаю коммунистически кхетам бахара, социалистически законности правопорядка чIоагIъяра, бокъонаш телхаярца къовсам лоаттабара дешашта. Вай строя низ нах сакхеташ, къахьегама а политически а хьинар долаш хиларах латт. «Саг дахача общественни де лерхIарашка кхача гIертаргволаш, идейни чIоагIа, къахьегамца бокъонца творчески гIулакх долаш хьалхиняр — из лоархIамеча декхарех цаI, — белгалдаьд новкъоста Л. И. Брежнева. — Укхаза чакхйоалл коммунизм бахьан лоаттабеча къовсама чIоагIа лоархIам боля фронт, хIаьта цу фронте вай коталонаш яхарах тийша хургда деррига а — экономике хьалъяр а мехк социально-политически дегIабар а».

«Правопорядок лораяра болх тоабарахи бокъонаш телхаярца лоаттабу къовсам чIоагIбарахи» КПСС ЦК бенча соцам тIа чIоагIа белгалдоах зуламаш делга дIаданкхара дахьъе хачтахьалхкен органий, къахьегамхой коллективай, общественни организацей лоархIам айбенза баргбоацалга.

Парте дIадех хулиганал деладарца, тунеядства-ца, социалистически доалахье лечкъаярца, наьха вахаран могашалан кхерам тIатувсарца лоаттабу

ЗУЛАМЦА КЪОВСАМ ЛОАТТАБАР — МАССАНЕ А ДЕКХАР

къовсам эффективностIа, уж зуламаш лоаргдоацаш делабар.

Правопорядок лораечея зуламашца къовсам чIоагIагIа делабечеи бокхха лоархIам болаш а чурча гIулакхий, прокуратура, юстице органаши судаши. Цар советски законности, гражданий хьашташи, бокъонаш лорае.

Цунца цхьана коммунизм хьалъеш вай доахкача хана тIа-тIа бокххагIа хул общественноста, къахьегамхой лоархIам. Вай мехка деррига Iаьдал халкъа кара да. Къахьегамхоша керда общество хьалъеча, шоай пачхаьлкхе чIоагIъеча хьинаре дакъа лоацилга Iалашде дева ахтна Ленина хьехам вай вахаре чакхбоахаш ба. СССР кердача Конституце керда низ белар мехка доал деча. советски общества деррига гIулакхаш леладеча къахьегамхоша кхы а шерагIа дакъа лацара.

Берригача мехка а санна вай республике а бокъонаш лораеча органий болх дIахьош ба общественностаца айха бувзам болаш. партийни советски органаша кулгал а деш. Ишта лелабеча болхах дика бераат довл.

Белгалдаккха доагIа укх карарча шера зуламаш делга республике дикка кIезигдевна хилар. Зуламаш кIезигагIа ду Ленински, Заводской, Октябрьски, Надтеречни, Ножай - Юртовски, Советски, Урус - Мартановски районашка. Цунца цхьана бокъонаш телхаелга аа хилийтара беча балха тIа цIенхаштта кховчамбоацараш хилар бахьан долаш Ачхой-Мартановски, Сунженски, Малгобекски, Шалински районашка хIана а кIезиглац зуламаш делга.

ХIанз республике бокъонаш лораеча органашта цхьана порядок лораяра дешашка хьожаш на 46 эзар дружинник, эзар сонгIа новкъостий судаш, порядок лораяра 130 общественни пункт, 600 гаргIа профилактика советаш. Общественни пункташка вIашагIтох шоай лоIамерча халкъа дружинай, новкъостий судий, домовой комитетий, кхыча общественни организацей, хIаьта ишта милице участкови инспекторий низаш. Порядок лораяра общественни пункташте дохкка гIо ду депутатски группаша.

Цу бокхача низах лерттIа пайда эцача, цар болх партийни советски органаша лостам теаш а кулгалдеш а делабеча дикка бераат довл. Хьокхам эца мегаргболаш я Ленински районера № 3 йола общественни пункт. Коммунисто — швейни объединене генеральни директора заместителa И. С. Назарова кулгалдеча цо дукха балхаш даьд бокъонаш толхаяра тIера боля нах гучабоахаш а царна хьехам телеш а. Пункте да эхь-задела книжка. Цу тIа дIаязвеча сага дай-ноаной, гаргара, бовзаш боля нах тIа а болаш тешам лу вай вахара законаш тIара ца вала. Цу тайпара беннеча тешамо саг бахьанхьерчa новкъа воаях, ше денна дош ца доаде хьож из. КIезига дац предложеней отзывай книжка тIа укх тайпара йоазонаш: «Общественноста совета дохкха беркал оал аз са мар лерттIача вахара наькъа тIа ваккхарах».

Цу тайпара дика болх беш пункташ кIезига ац вай республике.

Цхьабакъда, республике массадолчьа тIаьххийта йоагIа уйла тIаьххийтац халкъа дружинникийн правопорядка общественни пунктийн балха. Из лоархIаме болх во вIаштIехьбаьккхаб Назрановски. Ачхой-Мартановски. Сунженски, Малгобекски, Веденски, Шалински районий моттигерча Советаша.

Масала, Малгобекски районерча 10 опорни пунктах 7 болх беш яц, вож кхоъ а болх мела беш я. Инаркъе, СсагIапча, Доланоа, Кердача Редапте, Ачалкхешка йолча пункташа бу болх тахан дIадехарашца тергаш бац.

Дукхача советски наха граждански декхараш кхоачашдар. дисциплина лелаяр, общественни порядок хьалалацар цар вахара боарам а хинна дIаэттад. Бакъда, хIанз а вайна юкъе болаш ба дисциплинех общественни порядоки телхаеш барам. Церца къовсам лоаттабар, моллагIча а тайпара законаш телхадара бахьанаш дIадахар массане а юкъера гIулакх да.

ОКТЯБРА НАКЪАДОЛХАШ

ЦIей дездар духьа

Сийлахь - бокхача Октябре 63 шу дизарей КПСС XXVI-ча съездсн сийна делаю къахьегама вахта яхьа хьаьвма дерра дIахьу «Ростовэнергоремонт» яхача производственни предприните Грозненски участка коллективо. Дерригача технико - экономически хьокхамашта хавал хьалха — 27 октябре кхачташъьвй итт бетта задани Iалаьнате дукха балхаш чакхаьвьад «Грозэнерго» яхача районни энергетически управлене теплоэлектроцентралашка.

Социалистически яхье хьалха латт электросварщикаш Сахацкий Василий, Посметная Валентина, слесараш Сандаев Ваха, Агамсонов Валерий, мастер Орлов Николай.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

ИттлагIча пятилетка задани хавал хьалха кхоачашъьй Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода № 43-3 йолча установка коллективо. Укхаза массанена яйсса хьинаре къахьегаш ва производства ветеран, вокхагIвола машинист Борщев Николай. Цул совгIа кагирхой вокхха доттагIа а хьехамча а ва из.

СУРТА ТIА: вокхагIвола машинист Н. Борщев.

З. БАТЧАЕВА сурт.

БУРУВ ТОХАЧА ТОЛАМАШ ДОАХ

Бурув тохара балхий Старогрозненски управление № 728 йола тохкрма тIехкIоарга скважини йоникхаш. бурув тохаш йоаллача инженера Анатолий Михайлович Куприянова кулгалдеча бригаде творчески низ. хьинар айдеьд КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленумо. цига КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева даьче къамаьло.

Сийлахь - бокхача Октябра сийна ше къахьегама вахте оттаж бурувдеттачун гIонча Мурадов Шахира аьлар:

— ЦК Пленуме ше къамаьл деш Леонид Ильич Брежнева белгалдаьнхад. халкъа боахама эффективность каддала йоагIа хIаманцеи энергецеи на Iалашбарах тийша хургья. ТIаккха вай хьинаре болх бергба мехка коммунистий форума дикка дотча къахьегама гIулакхашца накъадахар духьа.

Шоай бурувдеттачун гIончаI тIаьхехам хьаллаьцар сменийн мастера Лопатно Александра. бурувдеттачо Крамаренко Григоре, буровой оборудованена ремонт ета слесаре Горин Александра. лоабата марихалашта лаборантка коллектор йолча Сотникова Екатеринас Цу сменагIа тIехихоачашйир задани. хIаьта дIъ дени йиъ бусо 107 метр бурув техад.

Октябрь бетта 3865 метр кIоарга колоннаш Iочуяхийтарал совгIа. бурувдеттарий октябрь бетта кхы а 180 метр бурув тоха деза. хIаьта цар дош денйад е бутт боаллехьа 264 метрал кIезигагIа доацаш бурув тоха аьнна. Шеко яц цар вIаккха а харц ца даь шоай дош хIанз а дизза кхоачашдергхилярах.

Лопатно Александра. Газзоииев Владимира сменаш тIехкхоачашъю смении задани бурув тохара а спускоподъемни операцеш чакхъяхара а.

Ишта къахьегама толамаш а доахаш накъабох бурувдеттараш Октябра цIейна.

А. ТИЩЕНКО.

ХЬАЛХА ЛАТТА БРИГАДА

№ 147 йола, кагирхой хьехамча В. Ф. Мельников керте латта, бурув детта бригада Грозненски УБР-е дикагIчарех я. Укхаза чIоагIа уйла тIайохийт бурув тохара мастерий, бурувдеттарий творчески хьинар айдара. Цо новкъостал ду къахьегам вIаштIехьбаккхара дешаш найса къестадара, къахьегамен материальни ресурсек пайда дикагIа эцара. Бригада толамие чакхъяьлар №№ 114, 130, 147 йола скважинаш аьха. хIаьта царех хьалхара цхьъ мехкдаьттага кIоч а оттийтад «Старогрознефть» НГДУ промысловикашка дIаенийй.

Уж толамаш даха дукхача дакъе бригада коллектива вIаштIехьдоал цуи члений быта, производственни морально - политически хьала терно еш бригада кулгалхо В. Ф. Мельников хиларах. Бригада массаза а хьалха я дерригача техникo - экономически хьокхамашта. цо къовсам лоаттабу Шуляжина методи тIа шера 5000 метр бурув тохара буровойн 1,5 шера хьалъяь лакри духьа.

Бурувдеттарий шоай правила я бурув деттача бригада знанеех, организаторски кхетамах, говзалах тийша да дукхача хьале производственни заданеш дикеи шоай хапнахьем кхоачашъелга, балха ханах, оборудованех, машинех бизза пайда эцилга, бийдал, материалаш, йоагI хIама, энерги кхом беш дIаухийтилга.

Цудукха бригаде чIоагIа уйла тIайохийт бурувдеттарий идейно-политически техническени знанеш ладдапна лакхъяра. УБР кулгалхоша партийни профсоюзни организацешца цхьана. «Грознефть» объединенена хьалхашиа цкъа санна дукхаза я уттадаьд дешара комбинатера моттигаш шоашта дукхагIа телараx дола дош.

№ 147 йолча буровой бригадо доккхагIдола социалистически декхараш тIайийцад КПСС XXVI съезда яха ма йоагIIара накъадахар духьа.

Д. ГАБАШ,
Грозненска УБР вокхагIвола инженер.

«Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни завода № 4 йолча цехе слесарь - электромонтажник волаш итт шу йолча хана болх беш волча Майгуров Станиславе дикача гIулакхашца, тIехдика къахьегарца, общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш хиларца ше дIавовзийтад. Из цеха партбюро член ва, хьинаре дакъа лоац цо «Сборщик» яхача пенгазета балха юкъе.

СУРТА ТIА: С. Майгуров.

З. БАТЧАЕВА сурт.

СОВЕТСКО-ЭФИОПСКИ ПЕРЕГОВОРАШ

27 октябре Кремле дIадолаелар советско-эфиопски переговораш.

Переговораш еш ба:

советски оагIонгахьара — КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев. КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатель Н. А. Тихонов, КПСС ЦК Политбюро член. СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр А. А. Громыко, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат. КПСС ЦК секретарь Б. Н. Пономарев. КПСС ЦК член. Геранащарча Низий Генеральни штаба начальник — СССР оборона министра хьалхара заместитель Советски Союза Маршал Н. В. Огарков;

эфиопски оагIонгахьара — Социалистически Эфиопе Ханнарча тIема административни совета (ВВАС) Председатель. Эфиопе къахьегамхой парти вIашагIйоллара Комиссе (КОПТЭ) Председатель Менгисту Хайле Мариам. ВВАС ПК-ан КОПТЭ исполкомен член. къаман оборона министр бригадни инарал Тесфайе Гебре Кидан. ВВАС ПК-ан КОПТЭ исполкомен член, КОПТЭ Дунен халкъашта юкъерча отдела заведующи Берхану Байе. ВВАС ПК-ан КОПТЭ исполкомен. член. дегIадахкарен центральни планированеи къаман юкъара революционни кампани чакхъйкихара лакхерча Совета председателa заместитель Адрис Тедла.

— ДоттагIайни вIашии дувцар кхетадечен хьале къамаьлаш деш шоашта хетар дийцар советско-эфиопски отношенеш дIахо шеръяра дешах. ОагIонаша белгалдир шинна а мехка юкъера массе оагIорахьара вIашии цхьана леладу гIулакхаш лерттIа дегIадаьхкар машар. кортамукъал, шоай лоIамагIа хилар. социальни прогресс бахьан къовсам лоаттабеча дерригача прогрессивни низий цхьоагIо Iалашъяра юкъекхуьа дакъа а да советски эфиопски халкъий хьашташа дIа ма деххара а да, аьнна.

Вай вIашагIдеттаядга, белгалдир Л. И. Брежнева, хан-ханнахьа кул, цар бакъду советско - эфиопски отношеней хьисап айххан доттагIал долаши хилар. Экономически вIаши цхьана леладу гIулакхаш сихагIа лел. Советски Союзан Социалистически Эфиопенец юкъера массе а оагIорахьара бувламаш тола ме дегIаух доттагIалахи вIаши цхьана гIулакхаш леладарахи долча Договора ларда тIа. Партийни наькъагIа вIаши цхьана гIулакхаш леладарах дувцаш Л. И. Брежнева хоастадир Эфиопе къахьегамхой парти вIашагIйоллара Комисси (КОПТЭ) хьаяр, эфиопски революци дегIаяра законагIа хьахила доагIа хIама из хиларца дIахайкадир, дIахо йодача хена а партийни наькъагIа вIаши цхьана леладу гIулакхаш дIахо дегIадоаладе кийча хилар.

Менгисту Хайле Мариама СССР правительстванеи советски халкъаи чIоагIа барнаи аьлар эфиопски халкъа революционни карагIдаьннараш лорадеча а дIачIоагIдеча а, экономикиеи культуреи дегIайоалара программа чакхйоахача дог цIена интернационалистски гIо даьрахи хьалхацарахи. Цо белгалдир Социалистически Эфиопеи СССР-аи, КОПТЭ-и КПСС-ан юкъера шерра бувзамаш дIахо дегIадоаладар лоархIаме хилар.

Сагота латта дунен халкъашта юкъера проблемаш ювцаш шинна а оагIоно белгалдир империалистически гегемонистски низаш кхохкам кIаьдбалар дохаде, къамаки социальни кортамукъале бахьан халкъаша лелабеча нийсхои къовсама гIулакха новкъарле е гIертилга.

ОагIонаша харцахьа лаьрхIар ВIашагIкхийттача Штаташа Малхбоален Африке. Индийски океанеи Персидски заливеи районе шоай тIема низаш алсамдакар. цо кхерам тIатувс дунеи халкъашта юкъерча машареи кхерамзаленнеи, хIаьта иштта цу региона мехкий суверенитетах шоай лоIамагIа хиларан.

Л. И Брежневеи Менгисту Хайле Мариамеи бакъбир цу района ерригача пачхаьлкхенаша суверенитет, территоре цаIал, чурча гIулакхашта вIаши юкъе ца гIертара, территорешта тIа ца гIертара ларда тIа Африкански Роге вIаши дувцар кхетадеши дикача лоалахойн хьал хьакхоллара тIаберзабаьнкъ СССР-ои Социалистически Эфиопех дIахьолга.

(ТАСС).

Переговораш чакхъяьннай

28 октябре Кремле чакхъьяннай советско-эфиопски переговораш.

Переговораш йир:

советски оагIорахьара — КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела Н. А. Тихонова, КПСС ЦК Политбюро члена. СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, КПСС ЦК секретара Б. Н. Пономарева. КПСС ЦК члена, Геранащарча Низий Генеральни штаба начальника — СССР оборона министра хьалхарча заместителa Советски Союза Маршала Н. В. Огаркова;

эфиопски оагIорахьара — Социалистически Эфиопе Ханнарча тIема административни совета (ВВАС) Председатела, Эфиопе къахьегамхой парти (КОПТЭ) вIашагIйоллара Комиссе Председатела Менгисту Хайле Мариама, ВВАС ПК а КОПТЭ исполкома а члена. къаман оборона министра бригадни инарала Тесфаен Гебре Кидана, ВВАС ПК а КОПТЭ исполкома а члена. КОПТЭ доазол дехьарча отдела заведующе Берхану Байес. ВВАС ПК а КОПТЭ исполкома а члена. дегIааха ра къаман юкъара революционни кампани чакхъякихарен центральни планированеи Лакхерча совета председателa заместителa Аддис Тедлас

Переговораш йолча хана цхьан кога тIа дальхар Советски Союзан Социалистически Эфиопенеи юкъера доттагIлен гIулакхаш дIахо дегIаихувлара кертера лостамаш. Бокхха теркам тIабахийтар советско-эфиопски вIаши цхьана экономически гIулакхаш леладара дешашта.

ДIахо а дийцар цхьадола дунен халкъашта юкъера дешаш. Шакхе а оагIув раьзе хилар тIема кхерама духьала, къовсам бола дешаш машаре политически наькъагIа къестадара, кхохкам кIаьдбарах дунен халкъашта юкъерча вахара меттахьа ярглоаца тенденци хилийтара тIехьа хьинаре къовсам лоаттабара.

ДоттагIлени дувцар вIаши кхетадечен хьале чакхъяьлар переговораш.

(ТАСС).

ДУГА-ПЛАНАЛ ДУКХАГIА

«Пятилетка — хавал хьалхаI», «КПСС XXVI съезда даха ма деза юккъагIорда вай» яхача девизагIа республике лаьрхача социалистически яхье юкъе а баха къахьийта соахкарчул нийсди кIезигагIа ха йоаеш — 22 балха дийнахьа деррига дуга чуийна даьккхар тха «Гудермесский» совхоза кхаш леладераше.

Къаьстта бокхха тоам беш хIама да хьувкъам планал совгIа хилар. Масала, 1550 гектарах хIаранена тIера 37,1 центнер дуга даьлар. план 35 центнер хиннача.

ХIапате пачхаьлкхенна дIаденнад дукха хIамe ца эшаш йиъ эзар тонн дуга. Из хIанз а дIалуш да пачхаьлкхенна.

Дуга чуэпара балхаш ипатовски методагIа цхьан комплексагIа дир. Комбайнерашта юкъе лаьрхача социалистически яхье хаддала хьалхарча мугIарашка болаш къахьийгар Хасанов Даниябека, Шамаев Iабдул Халада, Тарамов Хьусена. Эльдаров Ширвана. дуга хьокхаш касерех Iодуллии болх бьча механизатораш юкъе Темиев Абус, Балиев Харвана, кхычар.

Балха нормаш дикка тIехкхоачашъеш болх бир кхай тIара хьатта. цигара ялат дIалийдеча пачхаьлкхен пунктe дуга дIакхухьаш къахьийтача шоферашa Висингериев Ахьмада, Этиев Iимана. Радуев Хьумида, кхычар.

Бокхха теркам тIайохийташ йийшар тха боахама къахьегамхоша КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленумен СССР Лакхехьарча Совета йиьлагIча сесси материалаш. Тха къахьегамхой къаьстта дагара яр советски наьха хьал-торо тоаяра, царна тIоагIа эшаш дола товараш дукхагIа арахецара КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежнева цу Пленуме къамаьл деш йоалаяь предложенеш, белгалдаьха гIулакхаш.

Дунен халкъашта юкъера машар чIоагIбара. советски наьха вахара хьал-торо тоаяра партеи правительстваи чакхдоаха гIулакхаш дегтIара къоабалдеш тIа а эцаш тха боахама болхлошца шоай ина дIакхоачар дерга тIадоагIача шера хьувкъама ма хулла тешамегIа ларда йолдар духьа.

С. ХАМИДОВ,
«Гудермесский» совхоза кертера агроном.

ПИЩЕВИКИЙ ТОЛАМ

Дикача толамашца белгалдаьккхар шоай цIей Шалински райпищекомбината коллективо. Пищевиккий барт тайначa коллективо укх шера нйс бетта 830 эзар сома маьха валови продукци хьаьяй. хIаьта маьхала яьккхай ма 883 эзар сома. планагIа лаьрхIача 818 эзар сома меттел. Цу юкъа дикка лохбаьб продукци хьалрга дIабода мах, итташ эзараш сома пайда баьб.

На толам боаккхача хьинаре дакъа лаьцад комбината варщикаша Исмаилова Аьсеги Джамалдинова Арпатей, стерилизаторе Исламова Мерема, прессовщикас Элсидиева Шукбанта, слесараша Берсанукаев Имранеи Юсупхаджиев Махьмадеи, хIаьта иштта консерви цеха мастера Банаров Имале.

— Духхьашхара шу дац тха коллективо хоьсех. Iажех, айваех натуральни сонаш йоаха. — йоах райпищекомбината директора Оруева Зинас. — Арахеца продукци геттара дика я, цунна рекламаш ена моттиг хиннаяц.

М. ЭЛЕНДИЕВ.

КОММУНИСТИЙ ЧIОАГIА ДОШ

Халкъа боахамен оборонан дIадахийта мехкадьтта эшар мехка. Мехкадьтта чакхдоахача промышленноста цхьанхьа дича а хилаза аргIйолаш яцар цементировочни агрегаташ. Дошув а телаш кийора уж машинаш доазал деньара.

1933 шера завода хьалхашка декхар оттадир — дайн мехка цементировочни агрегаташ арахеца йолае. Цунна тIехьарча шере заводской многотиражка тIа чIоагIа критика йар из лоархIаме задача кхоачаш ца деш юкъагIа литарах бедие бараш. ХIаьта 1934 шера феврале, областной партийни активе — юххера а, цементировочни агрегаташ лойла, аьнна краснамолотовцашка мехкадьтахоша тIахьехам бьча хана, цу активе дакъа лоацаш хиначах коммунисташа ния. Надова, Степанчука, Лиховидова хьайхайнадир. Цу хана атта доацаш хинна из декхар пIоаш кхоачашдергда аьнна. Коммунистий инициатива завода партиоме йийцар, райкомо хьаллацар. Цементировочни агрегаташ вIашагIйоахаргйолча бригадена керте эттар Иван Григорьевич Надов.

Денал а хьикар а долаш, принципиальни саг вар Иван Григорьевич. Бер долча хана вакав из аьшкапхьарала Iомавала — цхьан хьал долча сага чулаьттав. Ккуваш воагIача, хIаьта а вийна болкло а хинна дIаоттача, хана дакъа лоацаш хиннав из 1905 шерарча забастовкашка. Классови къовсамашка деналах чIоагIвенна вола из болкле 1923 шера дена заводе къахьегаш хиннав. Тха предприяте социалистически яхьа а ударничества а инициатор вар из. Массехк итташ рационализаторски предложени еннай цо. Цкй къахьегама оасарле лакх а яь, расценкаш лоакъелга дийхад цо.

Иван Григорьевич Надова партийни организацена дош деннад, 1934 шера плаьагIа лаьрхIа 6 цементировочни агрегат арахецаргхиларах. Деша, технически литература Iомаде, тIатеIIа чертежаш къестаде Iолавенива из. ХьалхагIе а кхаьа баргбоацаш болча цу балха тIа вайгIав бийсанна шийтта сахьат даллалца. Ца тоьаш йоля оаткалаш кхы минут ха ца йоаеш кийчъеш хиннай. 1-ча марта, балха смена чакхъяьнначул тIехьагIа, йолаеннай бригада агрегаташ вIашагIйоаха. А, из производствени задани яцар, коммунистий социалистически декхар дар. Массазардараш санна долча къахьегама денашка завода производствени программа кхоачашйора цар. ХIаьта цементировочни агрегаташ вIашагIйохкаш цул тIехьагIа хулар геттара бийса яхалла — шитта бир болх шиш бетта 24 апрелага кхачалца.

Халонаш тIаьттача хана Иван Григорьевича вела а къоаме оалаш хиннад новкъостийна:

— Капиталистийга Пермиясага хьахийта США даха лаьарг мачад вай. Йоай хьаьга болх байт вай кIеззига.

Иштта цементировочни агрегаташ хьае Iомабелар болхлой - краснамолотовцаш. Уж вIашагIйохкача дакъа лацал иштта Д. Комарова, К. Карапетянца, П. Сахарова, Попова. Новаторашта дика новкъостал даьд завода кертерча инженера Игорь Александрович Лардина.

Задани кхоачашъярах ше коммунисташта хьалхашка отчет еш, Иван Григорьевича аьннад:

— Хьона даш деттад хIанз, Пермияс. Советий Мехка болхлой класса чотах вIаьхий хила безам болаш вар хьо, цементировочни агрегатех кхоза безагIа мах а боахаш — хIана оаха оахош хьаю уж, изаал ахча а телаш кхы хьогара ий а ергьиц.

ЦхьоалагIча Мая дена деповi долаш ЦА-80 яха цементировочни ши агрегат демонстраце гойташ хиннай. Царна тIагIоала дIаязъяь лаьттай уж хьаяьча говзалчий цIераш. Агрегаташ цу сахьате дIевнний «Грознефта» мехкадьттахоста.

Цу хана дена 45 шу дьннад. Сборочни цехо дIа йоаха еш хьенай шой коллектива ший дола къахьегама традицеш. Цеха парторганизаце КПСС 27 член ва — из я хьалха яьний йоала, вошаш шейна тIехьабоахаш йола производственникий хьинаре отряд. Цу организацена ва эггара хьалхара цементировочни агрегат вIашагIйоалаш хинначи Д. Комарова воI Б. Д. Комарова. Профессех из а ва слесарь-сборщик. Техник - нормировщик волаш болх бу цо. Цуйла ва иштта Ленина орден белаш, дай а краснамолотовцаш хинна К. И. Абрамов, мастер Ф. И. Квитко, заводе болх беш вола хIанз 34 шу даза слесарь-комплектовщик Н. Ф. Лодянов, ОТК контролер, заводе 32 шера болх беш вола К. Я. Оболдин. Уж — партийни организаце доз. Цеха коллективо арахец хIанз дунен тIарча дукхахча мехкашта, ерригача континенташка йоаха дIаухийташ йола цементировочни агрегаташ. Цу оатхала конструкци дима эргайоахаш, тоаеш, хувцаш я. Цу дакъера завода коллектива кхоллаше болх дIахо беш ба. Техникаш дьчул тIехьагIа дукха арахеца дIалургьа конструкцеш эффективнегIа хилар хьакьенка изделеш.

Керттерча конструктора заместитела Социалистически Къахьегама Турпала Н. К. Колесникова кулгалдеча конструкторий группо керда конструкци кийчъяьй КНБ яхача универсальни насоса 630 сонра нна а болаш, 500 атмосфер давлени а йолаш. Цементировочни агрегатерча из замо йолча насоса меттел оттаергья из. Насоса опытни образец вIашагIъелла а, техна а, ше дика хилар хьахьеяха а я. ДIахора чойкамайн Краснодаре мехкадьтталой болча дерда цунна. Цу цхьан хана цементировочни агрегата керда конструкци кийчъяьй мехкадьтта машиностроене Азербайджански институто. Цун опытни образец хIанз тха заводе вIашагIъелла йоалаш латт.

Насосен агрегатен опытни образецаш вIашагIъехкаши тохнаши я тайпан цIераш цхьатара йолча инженерий-конструкторий Рязовгlар Андрей Федоровичец Григорий Дмитриевичец кулгалдеш йола къаьстта болхлой группа.

13 шу да цементировочни агрегаташ вIашагIъехкача цехе коммуниста Шушпанов Виктор Ивановича болх бу. Детдоме хьалхийна, ПТУ-3 яьккха вола из шой ваиас баьдзаал болча воагIаш санна вера заводе. Завода сийлакъа традицеех дукха дийцадар цунна цу хана предприяте болх бу 40 шу долаш хиннача электрика Василий Романович Шеховцева. ХIаьта В. Р. Шеховцев пенси тIа вахача хана цунгара инструменташ хьанйцар Виктор Ивановича. Иштта шийна керда йолча цу специальностагIа болх беш из хьавоагIа хIанз 7 шу. СовгIа ха я. Из шиъ ва ярре шдраерзавьй, кьулагIа реврад яьхцивй, хьакар вз кхоаеш болх бу, бригадо дакъдиала а сий деш а ва.

Завода коммунисташа райони партийни конференце делегатала хержав Виктор Иванович Шушпанов.

— Вайна еза я заводской партийни организаце традицеш, — йоах Виктор Ивановича. — Керда декхараш хьалхашка оттаду вахаро производства эффективности балха дикали лакхъяра. ХIаьта вай уж кхоачаш а ду. Вай доккхал ду 9МГР-73 яхача грязеви насосан 1БМ-700 яхача монифольдни блокан паччахьалкхен дикала знак яккхарах. ДIахо къовсам лоаттабу вай изделей дикал тоаяра. КарагIдаьнна чу тIа соцаш оамал яц коммунистий. Вай девиз — цхоллам дар, керда мулаш дахар.

Районни партийни конференце делегата иштта хьалхар сборочни цеха коммунисташта дагардар. Тхьа иттагIча шерайкарча новаторий-коммунистий эстафета тахен тешаннеча бе йоалл.

И. СОКОЛОВ.

Киргизски ССР. Нарын яхача додача хи тIа «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттерча лостамашка» хьежжа хьалъеш латтача Курпсайски ГЭСе шерра яхь йоаржалый баха ма боагIара КПСС XXVI съезда наккъабахарв.

Гидростроителашта дош деннад цхьоалагIа агрегат хана хьалха, 1981 шера 21 феврале, болх бе йолавалийта, аьнна. 800 эзар киловатт мощность йола Нарынски каскадерча кхоалагIча ГЭС-о хьаергья мехка эггара дарегIа йола электроэнерги.

Гидростроительнй коллективо, «КПСС XXVI съезде — хьинаре болх бу 26 кIира» яхача девизагIа болх а беш, сиплепца кхоачашду тIайийца доккхагIдола социалистически декхараш.

СУРТА ТIА: цхьоалагIча агрегата монтаж еш.

М. АШЕРБАЕВВИ
ТАСС фотохроника.

Парте съезда

Буматарча лесничества болхлой керттера декхар да гIулакхага дIайода хьу кийчъяри тийдача хьу меттаоттаяри. «Хи хоадабьбий — гI дIайогIа». Иштта я хьу лелаерий девиз.

Пятилетка тIехьара шу долалушше а декхараш тIейийцадар Буматарча хьу лелаераша: 60 гектар хулача лаьтта керда хьу дIайогIа. Из декхар геттара дика кхоачашдаьд. Дог леладеш я цу лаьтта дIахоттаенна гаькаш. Хоза игIа малхбоалехьа пола гаьнаш.

58 саг ва лесничестве болх беш. Уж хьожаш 20480 гектар хьу я. Цу йоккхача моттига уйла йича атта кхетадергда мел дукха къахьега деза цу коллектива хIара саго шийга кхоачача дакъа йоакхо яра.

Дас санна кхом беш хьу кийчъе, керттерча базе хьатIая еза. ХIара денна хIена дац аьнна профилактически гIулакхаш де деза хьу лерах лораеш, из цIена лоаттаеш.

Сунженски мехлесхоза кулгалхоша йоах, Буматара хьу доал дергдолча, хьажа хоергдолча пахаге я. Цигарча коллективо хIара бетта план 160—200 процент кхоачашъю.

Коллективе дукха ба геттара дика болх беш а бе ховш а бола нах. Царех цаI ва Гучигов Ахьб.

Парте съезда сийле йоаржальча социалистически яхье доккхий толамаш доах Хайхороев Iийсас, Алерханов Белана, Махаури Лечаси Абурашидец, кхычар а.

Н. КОЛЕСНИКОВ.

ДЕРРИГА А ДА, ШУРА-м ЯЦ

Соахка Iай хинна халонаш йицлалаза йолга го йиш я «Малгобекский» совхоза доахан кхоабача ферме вахачоа. Аьшкавсаьрга цхарлах гонахьа март а яь хоза аргIаш дань дIаоттаяь латт 400 тонн дика йол. Цул совгIа, ферма кое ханнахьа дIевелла 2000 тонн хьажкIай силос. 220 тонн люцерна сенаж я. ХIана ферме хьатIаоваш латт ча.

Лоацца аьлча, дIадахача Iай хиначул шоаза дукхагIа гIожа а моша а доакъар Iалашдаьд совхоза укх шера. Йоакхо яьй доакъараш лоравера гIулакха а, ЛаьрхIа а лаьрхIа актагIа ферма кулгалхоши дIаденнад деррига доакъараш. ХIара дийнахьарча доахан кхабара рационага хьежжа тараза тIа оов а оаши дIахец ферма фуражир волча Вамбатов Дахас доакъар.

Ханнахьа Iанга кийчъяьй доахан латта моттигаш я. Доккхий а кагий а доахан латта кхийш, ткъаь Iатта лаьрхIа профилакторн, бIь бутт баллалца тIарах даьхIаьсий латтаргдола кхий.

Цу деррига а торо еннай совхоза хьайбаш леладераьшта ханнахьа, цхьайттагIча октябре деза доахан Iай кхабе ччоттаде. Хьо кхий чу дIачуваьлча, хоза нох хьекхадеш сатийна дада дукха гIдола доахан. Чухьа цIенен лостам болаш я. Укхаза ба доахан леладераш бока беттараши.

— Укх шера дика кхоачам вIаштIехьбаьккха дIадоладаьд оаха Iай доахан кхоабилга, — йоах цар раьоа болаш. — Дийнахьен буса хIара Iатта оаха лу 30 килограмм хьажкIай силос, кхо килограмм горохи кена цхьана дIабийначара яьккха йол, 30 килограмм барда. Вордаца кхо килограмм ча а лу.

Ферме хьалтеха йоал доахан кхабара рацион. «0,5 кормовой единица хул оаха хIара дийнахьа цхьан Iатта луча доакъарех, — йоах ферма заведующе Коттоев Вамаггире, — нормах йоагIар ийс йолча». Укхаза хьалтеха я хьайбаш леладераьшта юкъерча социалистически яхьа а яхье котбаьнараш моральни материальни белгалбахара а бокъонаш.

— Тхоай яиз дIа мел кхоачар даьд оаха укх Iай доахан кхоабача соахкара гIалаташ ца хилийтара, — дувц совхоза директора Музаев Юсапа, — доакъараш Iалашдарна а Iай доахан латта моттигаш кийчъярца а. Социалистически яхье дикагIа хьекхамаш доакхараш безарца а. «Чечингсельстрой» треста МагIалбикерча участка тIишлопхоша укх шера хьалъяь яккха езаш яр тха ферме керда доакъарий цех. Из лоархIаме гIишло хьал да еш йисай. Ларх йоллара балхош дIадоладар мара тахханалца кхы хьадаьхIама дац. Цох дог а дилла тхоай низашца ча дIоахаергдола моттиг вIаштIехьйоаккхаш доахк тхо. Е бутт бовш кийча хургья из.

Iуйча тайпара, массе а оагIорахьа кхоачам вIаштIехьбаьккха дIадоладаьд «Малгобекский» совхозе укх Iай доахан чхоабилга. Из деррига а дика да. Iалаьмате во дIа, эша кхоачам боллашехьа а доахангара хьайоекха шура геттара кIезига хилар. Ши килограмм мара ма яц тахан ферме кIара Iаттагара дийнахьа йоаккха шура. Из бахьан долаш совхозо кхоачашдац укх шера паччахьалкхенга шура йохкара декхараш. ПланагIа 340 тонн шура паччахьалкхенга йоккха езача ийс бетта эхар 181 тонн мара яц. ХIаьта шу чаккдаллалца йоккх лерхIар 220 тонн мара а яц. 120 тонн шура тIаьс совхоза доахан кхоабараьшта укх шера.

Ферма балха хьокхамаш иштта эзала хилара бахьанаш дувцаш совхоза воккхагIволча ветеринари лоро Матиев Ватарбика йоах:

— Ферме зоотехнически болх Iалаьмате во лелабу укх тIехьарча шерашка. Доахан бутIе дахара, дахкара учет хиннац, фу тоадара болх лелабаьбец. Къаьна доахан хувца дикагIча фух дола къонадараш хьалхедалц. Фермерча деттача доахках ахий бархIаза — шийттаза дехка къаьна, хувца дезаш да. Цудухьа лоьденнад маша...

Цо яхачоа тIатохаргда вай ферме ветеринарни болх а Iалаьмате во лелабаьлга. Цунца мара дашха йиш яц фермерча доаханна юкъе кхайкор хинна доахан хилар. Из чIоагIа ахераме хIама да. Цу дела цIенхашта уйла е а цамогаш дола доахки ферме ца хилийтара мел эшар де а деза совхоза «Чеченингушвино» объединенен специалисташа.

Тхона хетачох, цIенхашта кхоачамбоацараш да укхаза социалистически яхь вIаштIехьъяккхара балхаца а. Ферме толашагIа лоархIаш ба божа бетташ бола Пешхоева Нина. Дозова Iайшат, Узиева Хьаспат, Бельтоева Казир, кхыбараш. Кхыметтел цар а тIехьа ферме божа беттарех цхьание а кхоачашдаьдац социалистически яхь лелаеча белгалдаьяа декхараш укх тIеххьарча шина бетта. Ферме цхьатарра оттаяй дийнахьа хIара Iаттагара яккха езача шурий норма доахан дехна дукха ха йоацаш аьхки уж даьгIенашка дяжача хана а, хIаьта хIанз уж лакъа доладеннача Iай чоттадаь кхоабача хана а. ПланагIа дийнахьа 4,8 килограмм шура яккха езаш хиннаб доарийш аьнни. Пхъ—алх-ворхI яьккхарашта совгIат луш хиннад. Иштта да социалистически яхьа хьалаш хIана а. Из бахьан долаш беттa алх-ялх туйа мара алапи ца доакхаш ба хIанз цхьабола божа беттараш.

«Доахан леладераьшта лаpгIа оттадаь да из гIулакх иштаь!» — йоах совхоза кулгалхоша. Бакъда, иштта дале а, дикагIа болх бера безам совбоаккхаш дац из.

Ферме доакъараш а цхы мел эшар а долаш да доахана маша лакха хилийтара. Цхьабакъда, хьайоаккхи шура геттара кIезига я.

А. БАСИЕВ.

КОСМИЧЕСКИ ТОХКАМАШ

Космосо—мехка халкъа боахама

Деррига а 23 шу совгIа хьалха, лаьттан тIаузара низ эша а бань эггара хьалхара кулгашца хьань объект орбита тIа ялар, хIаьта кхы кхо шун ах шун даьлча лаьттаяна юххерча космосе хилар эггара хьалхара лаьттанхо — СССР гражданин Юрий Гагарин. Тахан бIаьш йола Iилмани боахамен организацеш я космосерга информацега хьежаш, из хьа а аьеш цоацI хIара денна беча балха цунах шерра шийна майбеш.

Хьаэцаргда вай цхьан минута дукха гаьна доаца истори. Пхе шерал кIелагIа йола ха хьалха КПСС XXV съездо тIанийцача хIанале исторически документ хила кхийнача «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIаддара кертерча лостамаш» тIа дIаяздаьдар: «Космически аре йовзилгел нара ерзаелчен дIахокьо, Лаьттан Iалама ресурсаш йовзара, метеорологе, океанологе, навигаце, бувзаме, халкъа боахама яхьта эшарашта космически средствааш юкъекхувлара тохнамаш делга шерде».

ХIанз укх сахьате, парте XXVI съезда найр тIа дIатIатIаттача хана, дIаякача съезда решена уж мугIараш кхоачашдара дахьера цхьайола итогаш е йиш я. Кхо шу совгIа за я космонавтика историе эггара хьинарегIа йола объект «Салют-6» яха станци орбите лала. Цхьа шун ах шун совгIа хана пилотировани ена режиме болх баьб станце. «Салют-6» даькъа кхаьча кхыча аппаратацдара хуаттамаш тиъаь йтт гаргта да. Цу станце пецдаьккхад дуне сов дукха сенсацеш рекордаш уттаьль. Цхьабакъда, «Союз Т-2» яхача кема экипажа совгIаташ дIалуш Л. И. Брежнева аьнначa тайпара «космоса турпалаш», оалаш долча тайпара, рекордаш уттанр шоай декхара» хьовале дIама лерхIе е, космосашац мейна, эшац аламисниа а рекордий дукъа. Космосе гучиадувлараш бухсоцаш лаьттан гIулакхаш хуза.

ХIанз укх сахьате космически кемаша торо хулийт практически Лаьттан ерригача районашкара биосферерча хьалех йола информаци еша, атмосфера состава, цун озонни тIаь таткара боарама, океан бIехбара, хьунаш лораира тIахьожам лоаттабе. Цул совгIа, «Салют-6» балха опыто хьахьекхад орбита тIара юртбохкама культураш кхера балхий лелама лакха эффективность а йолаш корректировани е а кхьметтел хьунказма прогноз е а йиш хилар.

Тахан дувца йиш я знаней геттара кердача дахьках — спутникови метеорологех. Лаьтта космосера зеро йиш хулийт йаьххача юкъа йола хаоттама прогнозаш а климатически хувцамий расчеташ а яра дикагIа йола методаш уттаира эша даниеш Iоае. Космически данниеш юкъарчал довцаш пайдана я хаоттама служба — хоамаш ду ураганаш, циклонаш хьовш латтарах а цар лелаях а.

Космически картографе теша а веш хьахьекхай ший торонаш: орбитальни станце борта тIара дукхьал 4—5 минут а даккха йиш я авиационни картографировани еш хилча цхьа шун ах шун шу шу эшаргдолча районий сурт. Къаьстта лоархIаме да форда теченешнеха Дунен океана биологически продуктивностан ду тохнамаш. Космосера бIаргихех форда чурча дукха планктон йоалляча чкъаьрий дахьгIенах.

Доккха гIо ду космонавтико бувзамхошта. ДIалуш йолча информаце боарам лакхбара эггара перспективнегIа йола ультракоэца тIалгIеш йоаржалу, хоаш долча тайпара, дукхьал дIахьежама бIарго чулоеаача моттига доаонна чухьа. Пхи шу хьалха йолайир «Радуга», хIаьта цул тIехьагIа — «Экран», «Горизонт» яха бувзама спутникаш геостационарни оалача орбите ахийта (спутнико планета гонахьа го боккха ха планета шийн оана гонахьа го боаниххача хана боараме яр). Цу тайпара йола спутникаш Лаьттан тIехен хьаддача районе 36 эзар километр лакха меттахьа а ца йоалаш Iочуохкаелча санна хеталу. Бувзамех радиотрансляционни спутникац дукха мах бодаш хиннача лаьттарча установкай метта дIаттай: СССР дукхлача гаьнарча районашка Iалацидаьд цар моллагIча антенаца бос бола передачаш тешшаме тIанйелга.

Космически техника хIанзарча боарамо торо хулийт башха гена а йовцача хана чукъ абоненташцарча глобальни бувзама система эшшача хана лаьттан шара моллагIча моттиге вIаштIехьаниха.

Специалисташ Iамабаьд довал доврах технологически гIулакхашта пайда ийбе «Салют-6» яхача станце тIа кхоачашью лаьрхIа йола монокристаллаш кхеира шерра программа. ХIаьта из чIоагIа лоархIаме да: ерригa майда цхьа квадратни миллиметр мара йоацача идеальни нийсача кристалла тIа дIанийсъе йиш я бIаь эзар микроэлектронни элемент.

Эггара дукхагIа технологически экспериментащ яь космосе ахпроводникашта йола кристаллаш кхеира.

Халкъа боахама чIоагIа лоархIаме я металлургически экспериментш а — хьаьй удельни дозалаш чIоагIа йиши тара доаццача, лаьттарча хьалашка чIоагIъелча тIанаш ца хулаш ца юсача веществай сплаваш. Космосе яьча технологически экспериментаца хьахьекхад оптикана чIоагIа лоархIаме дола лакха дикал йола кнога хьадара принципиальни торонаш йолаш хилар. ЛоархIаме я орбите электрофореза методагIа къаьстта цIена биологически активни медицински препараташ хьаира эксперименташ.

Тахан бокъонца дувца йиш йолаш да лаьттанна юххерча космосе дилла а болх бергбола производсташ, шоай тайпара йола автоматизировании фабрикаш хьярах. Iилмаяхоца хIанзе а уттаю космически техникех лакхла сигала мила энергех электрически бар а беш цунна Лаьтта Iочу транспортировать дергдола орбитальни электростанцеш хьаира пайда эцара дакъе проекташ.

Иштта я лаьттан гIулакхашта космосах пайда эцара перспективаш. Амма тахане а ала йиш я вай космически аре нароерзаир рентабельно хулача дIахдаьнад, хIаьта космически программаш кхоачашьирга дIадодар орбите деча балхех хьахулача юхаметта а оттадерга аьнна.

Л. СТАРОСЕЛЬСКИЙ,
АПН Iалман обозреватель.

Малгобекски УБР-е сий деш ва № 918 йолча буровой бурильщик коммунист Петр Алексеевич Черников. Хьинар кхо ца деш, къахьега безам болаш, производственни опыт Iоаеш хилар — иштта волаш хьавоагIа хьалхалатта бурильщик.

Къона коммунист хьинаре дакъа лоацаш ва коллектива общественни вахаре.

СУРТА ТIА: хьалха латта бурильщик коммунист П. А. Черников.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Идеологически къовсаме фронташка

БОКЪОНЦА БОЛА МАШАР Е «ЦХЬАТАРРА КХЕРАМ»

Дунен социально-экономически ши система — социализми капитализми — чIоагIа вIашдухьала эттача хIанзарча замагIа цивилизаце кхоане керттерча дакъе парна юкъерча гIулакхех тийша я. Исторически дегIадахара логико ше шинна а система альтернативана тIайигай: е машаре дахар, е глобальни ракетно-ядерни тIом. Цу хьалашка машаре цхьана дахара идеяна шийкарча отношенехи цун керттера принципаш тIаьца кийча хиларахи дола дош да деррига дунена машар Iалашбара даькъе эггара лоархIамегIдар.

Укхаза дувцар, кхетадеш де, социализма системанея капитализма системанея юкъерча гIулакхий пасторальни идилли яц. Царна юкъе латт цхьанна а хIачо кIаьдъергйоаца Iалаьмате кIоарга экономически, политически, идеологически вIашдухьаленаш. Уж вIашдухьаленаш экономически, политически, идеологически къовсама сфере къестаергья е тIема аренашка къестаергья яха дош машаре дахара политика принципаш рьза хинна хьатIаэцарга е дIакховсарга хьежжа хургда.

Советски Союзен кхыча социалистически мехкийн машаре дахара проблемашара гIулакхаш цхьаккха шеко хила йиш йоацача тайпара оIена хьахьекхаз доагIаш долча программни а законий хьусаперча а документаш тIа. «Капиталистически паччахьалкхенашца леладеча гIулакхий дакъе вай политикера керттердар, — белгалдоахар Л. И. Брежнева, — хила а хиннад хIана долаш а да машаре дахара принципаш чIоагIъяра, бохаргбоаца машар оттабара, керда дунен тIом хилара кхерам мелбира, хIаьта перспективе из геттара дIабаккхара а лоаттабу къовсам».

Дукха а чоалханегIа латт гIулакх Америка ВIашагIкхийтта Штаташ керте а йолаш йолча тIема группировкана чудолхача капиталистически мехкий цу проблемацарча отношенешка дийлата. Империалистически паччахьалкхенашка, эггара хьалха США, арахьарча политика практико тешал ду дунен халкъашта юкъерча бокъолий элементарни нормаш гIожа теллаеш хиларан ши система машаре яхара воллитико дIадехараш гучахьа ца лархIаран.

Цунна тешал ду масала, США Ирана духьала леладеча агрессивни гIулакхаша. Персидски залива зоне США тIема-форден тIема-фен доккхийча низашта концентраци яро. Из хьахьокх, тIеххьара а, сагата хьтта хIама доацаш, цар територеш пхоай вахара хьаштий сфера я аьнна кхайкадаьча мехкий гIулакхашта США аьхкhьаш юкъетIерташ хиларо.

ХIанзарча хьалара монополистически капитализм хьалдоарий «теоретически удал» гIерт цу тайпара гIулакх нийса да ала а цунах закон лархIийта а. ХIамма а тIехдаьккха хургдац машар лоаттабарех дувенна тIема катастрофа ца хилийтарех дешашца юкъарчал доацаш гIулакх доагIаш йола цхьаьккха а кхы проблема яц ши система машаре яхара проблема санна тотально харцахьа яьхав фальсификаци яьхаьлча. Из деш да бахьан тардеш а цхьаккта бахьан доацаш а хIанзарча империализма идеологически шерирхе тайп-тайпарча лагIашка.

ХIанзарча замагIа машар лоаттабара проблема хьакъехьарча социалистически доттагIлен мехкий хоадам болча а кхьагача а установкалта дукхьала лоаттаю буржуазни идеологе низа позицерча чIоагIа хила йиш йоацача машара еш йола ориентаци.

Дукхача буржуазни идеологаша хьал а дувц пропаганда а ю дунен ракетно-ядерни катастрофана йола цаI мара йоаца альтернатива йола духхьал «цхьатаррара кхерама» кIийлен тIа латта машар, водородни бомбана кIал латтача машара идея.

Цу тайпарча идея оалаш кIоаргга чудахад буржуазни философий, политикий, паччахьалкхен деятелий саккетаме, кхыметтел цIенача дега тIара машара тIехьа латташ а, амма «шийлача тIема» уйлаша карабйга а болча пацифистически ориентаци йолча боккхийча Iилмахоша а из хьаллоацаш. Цу хьакъехьара масал да, къовсттадаь аьлча, «тахан водородни бомба, хеттаргахьа, дерригача дунен тIарча машара эггара чIоагIагIа йола гаранти я» аьнна хеташ волча воккхача малхбузехьарча германски Iилмахочо физика Карл Фридрих фон Вейцзеккера дувцар. Вейцзеккера хетачох, машар водородни бомба шийн тайпарча функце хьисапе хIама да. Машар цу гIулакхаца атомни йоккхача тоIа Iурга чу бодл.

«Е тIом а, е машар а» яхача ший книжка тIа аналогични выводаш ю малхбузехьарча германски Iилмахочо-социолога Лотер Рендулича а. «Ядерни герзо тIалоттабу кхерам ба, — язду цо, — хIанзарча хапарча хьалашка... машар чIоагIбергбола цаI мара йоаца средство».

Цу тайпара къамаьлаш да дукхача тайпара интерпретацеш йолча «ядерни кхерама» стратеген буржуазни доктринан кIийле яр. Машарен кхохкам кIаьдбарен мостагIий духхьал цу тайпара йола ориентаци я «шийлача тIема» процессашта консерваци яран хала а кхераме а гIулакх дола герз хьаделга сихдаран йола ставка. «Саг, — язду Рендулича, — вахара йоккхийча холней гаргаш тIа латт, хIаьта шийх уизарча яхий ловзаро дукха сердала аIы а лерхI, «таханех дийкха дог кхоаненах бола кхерами цун йоакхо е евш хилари я дуне е тIом а, е машар а боацаш долча хьала тIа цун дог урауттадеш йола уйлаш».

Амма из ба а ба «водородни бомба гаранти еш бола машар». Из ба а ба «цхьатаррарча кхерам тIа» хьабаь машар.

ХIанзарча замагIа машар лоаттабара проблема цу тайпара зерхIар бокъонца хила дезаш дола хIама да аьнна хеташ ба империализма дукха идеологаш, хIаьта цар из постулата хьисапе тIа а эц. «Машар Iалашбулургба духхьал низа позице тIара, духхьал низа духьала боакхаргхилара кхерамца» — иштта я, бокъонца лаьрхIача, цар лейтмотив.

Цу тайпарча хабараша фактически кердача термоядерни тIема тIадут дуне, дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка даим кхохкам лоаттабу, тIехьара тIалехкаш кхы а сихду хIанзе а цIаккха а ца хиннача масштабашка кхаьча герз хьадара гIулакх.

XX бIаьшерене деррига дуне а чулоацаш йола шиъ гена шарара конфликт тIаьттача адамлена эшаш дац шийн низаца ше хIалакъярах дола къамаьлаш. Машар — е из вахаро дIадехар.

Машар чIоагIбарев кхерамзлени хьашташа дIадех герз хьаделга юхатохар, эггара хьалха дукха нах боабеча средствай потенциала бан а къоалаш герз хьадарга бода никъ къоалар. Цудухьа да Европерча гаьна дахара низ юкъера болча ракетно-ядерни герзах дола дош цунца цхьана цунца органически бувзам а болаш хьалхерча базировани латтача американски ядерни средствех дола дош дувца долларах йола советски инициатива дунен общественносто тIа-тIа чIоагIагIа хьаллоацаш хилар.

ХIанзарча кходаненяча дунен халкъашта юкъерча хьалашка Советски Союзо, кхыча паччахьалкхенаша — Варшавски Договора доакъашхоша хьагойт чоалханера дунен халкъашта юкъера проблемаш къестаира, машар Iалашбара, разрядки процесс дIахояхьара, герз хьаделга юхатохара, герз дIадаккхара яьвъаш. Социализми машари вIашагIкъоастабе йиш яц.

Социализма мехкий машара тIехьара арахьара политика тIаерзаль я вай планета тIарча берригача наха цар эггара хьалхара бокъо тешшаме Iалашъяра — вахара а чIоагIача машаре а бокъо.

Владимир ЗАМКОВОЙ,
философски Iилман доктор, профессор.
(АПН).

САГИ ЗАКОНИ

БОЛХ БЕШ Я профилактика СОВЕТ

Малгобекски бурув тохара балхий управлене цехий, отделий начальникаш бурув деттача бригадий бригадираш, буровой мастераш бетта цкъа управлене начальник волча оперативни совещане гул а луш производственни дешаел совгІа къахьегама дисциплина телхаярца, корта бохабу малараш меларца, алкоголизмаца, бокъонаш телхаярца къовсам лоаттабара гІулакхаш дуъна дикъ шу совгІа ха я. ХІана аьлча, цу гІулакхаша Іоткъам бу производственни дисциплина чІоагІъяра, къахьегама оасарле лакхъяра. Цу тайпара гІалаташ дувлийтача участкий начальникашта чІоагІа критика ю совещание.

Масала, тІеххьара хиннача совещане еза йоагІаш критика йир ПРЦЭОЭ цеха начальника П. П. Спиранскена, буровой начальника В. Д. Пузенкона. Корта бохабу малар меларах, чІоагІа къахьегама дисциплина, юкъара порядок телхаю, быте харцхьара гІулакхаш леладу цу коллективашкарча цхьаболча наха.

Бокъонаш телха ца яйтара беча балха цхьа дакъа маре дав укх совещанеш. «Правопорядок лорабе бокъонаш телхаярца лоаттабу къовсам чІоагІбарен болх тоебарах» бола КПСС ЦК соцам арабаьлча денз дикка тоабенний ха болх.

90 процент УБР болхлоша дакъа а лоацаш юкхъаица из документ ший ерригача политически экономически формацица Іомадир оаха. Отта а аь болхлой юкъарча собране чІоагІйир из соцам кхоачашбара тІеррадь мероприятеш. Общественна духьалара гІалаташ ца дувлийтара, корта бохабу малараш тІехдаьха ца мелийтара, алкоголизмана духьала лоаттабеча къовсама дукха дакъа лаца дезаш я бокъонаш телха ца яйтара йола профилактика совет. УБР партнома решенегІа віашагІъеллай из. Цо къестиду профилактически балха таштайпара дешаш, ладугІ цехий, бурув деттача бригадий кулгалхой къахьегама дисциплинахи юкъарча порядках долча хоамашка, дуц маларш тІехдаьха меларий, прогулаш ерий дешаш.

Совхна дийцад бокъонаш телхаьрех доза 43 дош, укх 9 бетта — 15. Совета рекомендацех дисциплинарни бехк баьб цу массанена а. Бокъонаш телхаераштен тІехдаьха малараш мелараштен йоаггІаш йола наказенеш яра хаьдда система отта я аь хІана вахаре йоалаьй бурув тохара балхий управлене. Шера, квартала, бетта итогех йола цар преми бІаьрчча е цхьан даьцъах дІа ца луш соцде, салоІача цІагІа е санаторе путевка ца яла, квартира ялара йола аргІа тІехьаликха, аьхки отпуск ца яла бокъо я тха. Материальни а моральни а сага чІоагІа Іоткъам бу цу мероприятеша. Иштта, бокъонаш телхаерашца производстве машар хургбоаца дукха а кхыдола хІамаш ду тха коллективе совета рекомендацегІа. Цу гІулакха шерра пайда эц сатирически листокех, пентагзета карикатурах.

Медвытрезвителе хиннарий е кхыйола нарушенеш ярий дешаш дуац болхлой коллективашка. ТІехдаьха малараш меларца лоаттабеча къовсама чІоагІа уйли тІайохийташ я профилактика совет. Веха волаш производстве вар, общественни моттигашка хилар, цІагІа дезалпе гІар яр цхьа геттара доккха во хІама карагІдалер санна лоархІ цо. Бехке барашца цхьана цу воча гІулакхах жоп дала дезаш ба цехий, буровой кулгалхой, мастераш, социалистически яхьа классни моттигех а боалаш.

ТІехдаьха корта бохабу малараш мелараш учете дІа а язбаь царца цахаддаш къаьст-къаьста хІаранеца кхетама болх бу оаха. Нагахьа санна саг ший во оамалаш йита могаш веце, из нарагІа дарба де хьожаву. Укх шера цу тайпара дарба де вахийтав 3 саг.

Нравственни, правови бокъа болх беш я административни органаш: суд, милици, прокуратура. Хан-ханнахьа и выездной сессеш. ТІеххьара коллективе дІаяха йош дувцаш хиннача судо стропальщика В. Д. Михайленке, электрикий П. В. Машцова, В. П. Ротова, Н. Ф. Иванова шоай алвин шоай хьаьца йиш йоацаш решени йир.

Укх шера дикка кІезигбеннаб бокъонаш телхаераш. Балха хана а болх беча моттигашка а малараш мийина моттиг яц. КІезигагІа ба юкъара порядок телхаераш. ЗІамигача хулиганствана соцавнь духхьал цхьа саг мара хинавац.

Цхьабакъда, белгалдаккха-м деза хІана а оаха из къовсам хила беза боарамга кхоачабаь ца хилар. Цу гІулакха дахоа дисараш дукха да. БокъонцадІаьлнаяц зІамига хулиганство. Прогулаш яр бахьан доланоя балха ха.

Н. КРЕСТЬЯНИКОВ,
УБР бокъонаш телхаяра профилактика яра совета председатель.

Советски Эсарна мутІарашка гІулакх даь ваьнначул тІехьагІа «Автоследоборудование» яхача Грозненски опытно - экспериментальни заводе болх бе воллавелар зІамига саг, комсомолец Шагидаев Батрудин Саидович. Цига ше дика болхло, теша ме новкъост волга дІагойтар цо.

ТІаккха милице балха хьожабе кагий нах харжа беаш моттиг коллективе эттача эггара хьалхарчарца цун цІи дьилхар цийсархоша. Иштта, 1971 шера комсомольски путевкагІа чурча гІулакхий органашка хьожаву из. Цунна цхьана болх бешие а юкъерча школе дийша а ваьле аттестат хьаэц Батруде.

Постовой милиционер волаш шн шуи яз шуи мара даккхаьвар ший гІулакх догцІена, дахаш кхоачашдеш волча зІамигача сага. Цул тІехьагІа из дІачувур чурча гІулакхий министерства аппарате — уголовни розыска отдела зІамагІволча инспекторалла. Балха къайленаш, кердадар дохаре тІоагІа тІакхувш оамал йолаш волча цо ший балха декхар лаьрхІа йола знанеш ца хилча толаме кхоачашдулургдоацилга дика кхетадора, цудухьа милице Ростовски школа заочно 1978 шера чакхйоаккх зІамагІволар лейтенанта.

Цу юкъа участкови инспекторалла балха хьожаву из. ХІаьта хІанз лейтенант вола из милице Ленински райотделе эггара динагІволча инспекторех лоархІаш в. Цу районтдела начальника Ю. П. Егорова из вІалира цун участке (1-гІа микрорайоне) хинна деррига зуламаш хьагучадаьхад, бехке барандийцаб.

Ший балха тІа дика ка йоалаш вола Батрудин Саидович дуккхаза белгалваьхав ахчен совгІаташ, сийлен грамоташ телаш, но оаш делаю «За безупречную службу» яха III степена медаль.

— Укх тІеххьарча хана вахa тІаьхьожам лоаттабеча участие бехача наьха цІагІара хІамаш кхухьаш кІезига моттигаш хинналц, — йоах ков. Шагидаева. — Уж зуламаш ца хила а тарлора, нагахьа санна баха нах шоай квартирашка сигнализаци оттаяра тІера баларе.

Из кхетадеш болча къуша цу гІулакхах пайда а эцаш нах балха баха цІагІа боацача хана чу а бувлаш, массехк квартирера маьхера хІамаш хийкьай.

ГІулакх кхы дІахо ле йиш йоацача даьлар. Чурча гІулакхий министерства уголовни отдела болхлой юкъа а болаш, лаьрххІа группаш віашагІъехкар уж зуламхой хьагучабахари царна доагІа таІзар дари дуцьа. Иштта, цу отделеца вонкхагІволча лейтенанта Мадаев Казбека, капитана Ахмедов Іаьлий новкъосталлица ди а бийса а ца лоархІаш болх барза къуй лир лаца, уж бухсоцаш дувца а карагІ даьннад — участкови инспектора. Уж хиннабар кертерча даьтье ТехтІаре, ВаларгатІара, город Грознера Яндаров, Музаев, Актемиров, Галаев. Хачукаев санна бола болх ца беш къарахъаш мелаш лелаш бола зуламхой. Царна следстви чакхйоалаш латт.

С. МАКСИГОВ.

СУРТА ТІА: участкови инспектор, лейтенант Б. С Шагидаев.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЗАКОНАШ ДОВЗА—ШКОЛЕ ДЕНЗ

Къаьстта укх тІехьарча хана вай мехка дукха кІамаш ду кхелетарашта законаш Іомадара. ХІана аьлча, бокъонаш правови бехктоккхами зулам даьчул тІехьагІа а ца ховш далехьа саг хоаш хилар боккхача лоархІаме да. Нагиркой советски законаш кхоачашдаьза дергдоацилга кхетадеш правови предписанеш кхоачаш ца ярах бола бехктоккхам бовзийтаи хила беза.

Массехк кхуаш боагІараш. Голованов Сергей, Юсупов Ваха, Саркисов Гриша массехк яьшка бьыцдаьраш лечкъадара бехке беш бар.

— Къоал хІана даьд Іа, — аьнна следователя даьча хаттара. — ераш а бахар царца со а вахар, аьнна жоп делар Юсупов Вахас.

— Оашош зулам делга ховрий шоана? ХІаьта из бахьан долаш суд ергйолга хой шоана? — аьнна юха а следователя кхьнега а даьча хаттара.

— Иштта доккха зулам да из?! Тхо-м из гучадаьлча дов а даь тхоаш дутаргда мотташ е хулиганаш санна 15 ди а даккхийта цІадохийтаргда мотташ дар, аьлар кхуш боагІараша.

Цу тайпарча лочъьора чувалла суд е йиш йолга дІагрупповой хиларах РСФСР УК 89 статья 2 дакъага хьежжа руаюъа лочъадар лаьрхІа 6 шерага кхаччалца чувалла суд е йиш йолга дІахайта дезаш хилар следователь.

Кхетабара ерригa оагІоаш чу а лоацаш 1 классера дІаболабе беза правови кхетам балара болх. Сага зІамига волча хана правови информации кхетам ше деш дар фуд хоаш хиларца цун лоравала синхетам хургболаш билар боккхача лоархІаме да. Нагахьа санна правови кхетам балара гІулакх тІехьадоале во характер хьахила а тарлу цун. ХІаьта шинегІа сага хьахинна оамалаш дІайоалаш Іалалмате дукха къахьега а дезаргда.

Правови кхетам — граждани хьахилара бІарччача процесса цхьа дакъа мара дац. Идейни, нравственни, правови кхетам бІарччачун оагІош я. ХІаьта закон ца делаш, закон ца ловзаш вар визза граждани вац. Духхьал цудухьа 1975 — 1976 дешара шере дена 6 классашка хьеха йоланьй советски пачхьалкхени правани лардаш.

Тайп-тайпара хила тарлу правови пропаганда формаш. Цкъара а иштта массазара я болх бе йиш йолаш хила а тарлу уж. Массазарчарех я: халкъа университеташ, правови лектореш, клубаш, къонача юриста школаш. Белгалдаьккхта мегаргйолаш я НГІАССР Лакхехьарча суде 14 шера болх беш йола правови знаней халкъа университет. Кхычарна мийсса укхаза болх беш я ПТУ-5, ПТУ-12, культпросветучилище, мехкдаьтта институте филиалаш йола факультет. ХІара шера укхаза хьехаш хул 1000 гаргга кхуаш боагІараш. Хаьдда система а йолеш правови знанеш луш йола шоай тайпара дешара заведенеш я уж факультеташ. Ала деза цу тайпара факультеташ йолча дешара заведенешка кхуш боагІарашта правас еш йола влияни сиш йолга. Кагирхоша еш йола правови нарушенеш лохъеннай цхьайолча училищашка.

Цкъара болх беча формаех ларгІа еза: лекцеш, беседаш, докладаш, практически болхбоаца віашагІкхетар, кхыараш. Бакъдар аьлча, юкье юкъ йоллийташи тематически бувзам боацаш чакх йоахаш хилча царех боала пайда лохлу. Цурна цхьана правови вахара поленеш еххьа дІакхетаяра геттара дика форма я цхьайола лекцеш, беседаш, докладаш.

Цу тайпара боккхача лоархІаме да бераштa цхьоалагІача классе денз законаш Іомадар. Цхьабакъда, общественна шоай правови гІулакхий цхьадола чоалхане доапа хІамаш деша дахалехьа дикка хьалха денз цІагІа бераштa дІаІомадеш кхьа дехкарийла ба даьй-ноаной. Цу гІулакхий кІезиг-дукха кхетам болаш школе даха деза бер, хІаьта дІахо школацара даьй-ноаной бувзам мелбала а йиш яц.

Берий уйлаша тешами духхьал даьй-ноанойн школан этах мара хьахулгага яц. ТІаккха мара дІадоахалургдац кхуаш боагІарашa деш дола зуламаш.

Л. ЕМЦОВА,
НГІАССР прокурора кхуаш боагІарий гІулакхашта йола помощник.

Дунен общественноста теркама юкъметте

СОЦАДЕ АХКА ХЬАДИЙТА ГІЕРТИЛГА

...Флешинт Медоу яхача, тІо уш дола лаьтта обелиска віал дІаделла доал Альберт Эйнштейна васит, 6939 шера мапсула хьайийлача, цига нарадоагІаргда цул тхи эзар шу боакхагІбераш ширача заман цІи ховача физика даь кхайкарал. ЧІоагІа хила а кхеташ яду тІехьенашка сийлахь - воккхача Іилманхочо цун замадахьа наха віашн боабеш хиларах, «шийна ма хеттара тІехбаьна а болаш» цар уж мугІараш дешаргдолах тешаш хиларах а.

Нах сихоаш бац. ЧІоагІа машар хІанзе а оттабе гІерт уж. Тхъаь лхийтта шу дІадахад аламашта дунен тІом тІа ца отташ. Машаре дахилга хаддаза хургдолаш дІаоттадара торо хьахиннача цана юха а кхерам тІаттар планетана. Машара тІехьара халкъий Дерригдунен совет Софие гульяра тешал ду хьал цІенхаштта хилар планета тІарча геттара дукхача наха кхетадаь хилара, цар политически е философски уйлаш моллагІаш яле а.

Софие віашагІкхийттараш керттерчун хьакъехьа барт цаІ болаш ба — форума итогаш дина революцеш тІаьцарах кхоачам баь ца Іе, сихдаь гера хьадари дуухьалара, машара, кхоням дІабаккхара тІехьаре низаш бокъонца віашагІтоха. Халкъий машаре тІехьарча Дерригдунен Совета делегаташта хетараш ераш да:

Юзеф Цираншвич, машара Ерригпольски комитета член:

— Дунен тІа хиннача кердача хувцамашa дорхдаь дуxьала гІоттадаьд империализмаи реакцеи низаш. Низа политикаца чІоагІъяь милитаристски риторика — малхбузен цхьадолча гІозарий иштта йолча позице дуне хІаланахьулача оттаделга мара хІама дергдац. Вашинтоно низ а беш. Малхбузен Европе юккъерча гаьнала йолха нерда американски ракеташ оттае аьнна НАТО аь брюссельски решенеш исторически процесс юхаераде, Варшавски Договора пачхьалкхений болчул бокхагІа тІома низ хилийта гІертилга мара хьадар дац. Вай континента а дерригача дунен а машаре кхоане халкъаца хоз социалистически содружество пачхьалкхений, эггара хьалха СССР инициативашцен хаддаза йолча арахьарча политически линецен. Истори хьежаш дац. Из наьха карара гІулакх да. Гой цудухьа эш тахан машар ларабара машар беза деррига низаш фен хьаддан хилар.

Степан Шалаев, СССР Профессиональни Союзий Ерригсоюзни Центральни Совета секретарь:

— Советски профсоюзаша сий долаш лерхІ халкъий машара тІехьарча Дерригдунен парламента балха юкъе дакъа лоацаш хилар. Дерригача мехкий болхлой класс духьала я кердача тІемаштеш уж нийчдареи. Укхаза, Софие, вайна мегар вовй гІулакхаш бартагІа хилийта, къовсама керда формаш методаши белгалъяха. Тхона хетадогІа, масала массе а оагІорахьа хьаллаца йоагІаш я британски профсоюзни лидерех волча цхьанне йоалаль машара тІехьарча шахтерий дерригдунен конференци гулъе аьнна йоалаль идея. Алхха иштта болхлой болама эггара низ болашагІа йолчарех цхьа отряд віашагІкхетар ше а боикха лоархІам болаш хургда. Бакъда, лоархІаме да хьонкам балар. Иштта йолча конференцена тІехьа хила тарлургдар болхлой класса кхыча отрядий віашагІкхетараши конгрессаши. Иштта йолча инициативай новкъосталца дунен халкъашта юкъерча пролетариата оаз енаргьяр тІом хьеберaш совцабеш.

Инарал Франсиско Кошта Гомеш, Португале хьалха хинна президент:

— Планета беррига нах, пачхьалкхен, политически, общественни деятелаш докхарийла ба дунен халкъашта юкъерча гІулакхашка кхерам тІатувсара позице тІара хьайоагІача хІалак хилара тенденцена духьалара машаран цхьана гІулакхаш лелабарах тІехьара шоай хьадда бола лоІам духьалъоттабе. Духхьал из царна дезаш дар хила деза халкъий машара тІехьарча Дерригдунен парламента трибуна тІара, хІаьта иштта Хельсинке гІулакх дІахо дахьа декхарийла йолча Европа юкъарча совещане дакъа лоацаш хинна пачхьалкхенаш Мадрида віашагІкхийттачара а.

Московскийн ерригача Русен патриарх Пимен:

— Адамие дог доалаш я машар безача низаца цхьана гІулакхаш леладергхиларах, хІана аьлча машар хилар — хІама кхоллара. Іилма, техника, культура дегІайоалаяра хиланза дардоаца хьал да. Дунен тІа тахан сихдаь герз хьадеш хилар тІехьенашта маьрша кхоане хилийтара адамлено еча йоаххоиха духьала да. Товрех нечьлаши коньех марсаш де аьнна бола тІахьехам къаьстта чІоагІа эшаш бен тахан.

Европе даха вай тока ца долча далан юккърча гаьнала йолха нерда американски ракеташ цуй малхбузерча даьъ тІа оттадех НАТО решени яь хилар бахьан долаш. Цу хьакъехьара ший предложенеш еннай Советски Союзо. Переговораш хила тарлургья. Бакъда, хьаьнъалера уйла яра, политически бехктоккхаме хетара, ялагтии жоп даларе метта США кхыча новкъа эхар. ЗенокагІа доагІаш новкъа долаши эгІазлургаши хайра вайна бе мегаргбола «доазув оттадаь тІом» кхайнабеш йолча США нердача стратегех дола хІамаш. Машар кІалхарбаккха, кхоням лаьгІбалара гІулакх кІалхарданкха гІерташ бола дунен тІара нах віашагІкхета беза. Машарен нийсхоне идеалаш чІоагІ а еш, вай, христианаш, декхарийла да Мадриде віашагІкхетар корта болаш долча гІулакхаца, конструктивни уйланца чакхдаккха, цига Европе кхерамалела віаши гІулакхаш делдарен хІама хилийта гІорта. Вай дукхагІа къа ма хьег сихагІа доаргда вай дукхака кьалхя дена машарен вахарен никъ оалаш болча новкъа.

Ольга ТРОФИМОВА.
Павел ШИНКАРЕНКО,
АПН спец корр.

София.

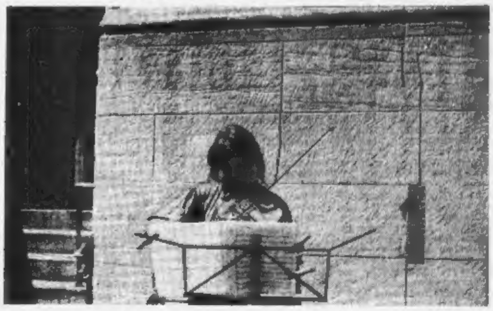

КАПИТАЛО ДОАЛ ДЕЧА МЕХКАШКА

США. Укх сурта тІара къона скрипачка болх бен алапи даьккхен моттиг лехаш аьттув ца боалаш лелача кхо миллион болча къоначa американдех цаІ я.

Цун къахьегама никъ дІаболабеннаб шийна ховчох пайда эца моттиг лохаш, ца деш ихара бола аьттув лохаш, бакъда моллагІбале а болх лаха практически цхьаккха торо яц цун.

Цудухьа цаІ мара йоаца, алапи даккха моттиг—Нью-Йорка улицашка лелача нaха скрипка локхалга я цун.

* * *

30 шерашка «йоккха депресси» хиннача хана санна американски городашка къеча наха тиша баранъаш, кога гІирс гулбара йола пункташ оттаяьй.

СУРТА ТІА: къахетам беча общественех цаІ йолча «КІалбисарашта гІо ду эскар» оазачо Нью-Йорка улицашка Іооттаяьй городе бахача наха шоаш дувхадаь, совдаьнна тиша баранъаш къеча наха лаьрхІа чутувсара укх тайпара яьшкаш.

Г. РОМАНЦОВАЙ сурташ. ТАСС фотохроника

Тха консультацеш

Граждани хаттарашта жоаш тел НГІАССР юстице министерства йоккхагІволча консультанта **Н. И. Бугаевес.**

Хаттар: Сайна йовзаш йолча цхьан кхалсега юхалург пхи бІаь сом ахча дала лаьрхІад аз, оформлени нийса мишта ергьяр цунна?

Е. Х. ХАМХОЕВА.

Жоп: Хьо яйча метте йолча нотариальни конторе яха еза хьо юхалург ахча даларах дола договор оттаде а чІоагІде а. Пхи бІаь сомал совгІа ахча юхалург луш хилча, ладь оттадеш дола договор хила деза. Ахча дІалуча хана оттадаь договор даь даьннарг лоархІ. Юхалург ахча даларах долча договора копи хьога хургда цу кхалсего хьа ахча юха хьадаллалца йолча хана.

Хаттар: Да воацаш йиса хІамаш пачхьалкхен доалахьа мишта йолх?

Т. С. ЕВЛОЕВ.

Жоп: Да воацаш йиса хІамаш пачхьалкхен доалахьа йолх а) нагахьа санна уж пачхьалкхена кхоачаеш васкет даьдале; б) нагахьа санна хІамаш йолча даь е законагІа е, е васкетагІа а тІехье еце; в) нагахьа санна хІамай дас ший дакъа кхача дезараш цу бокъонах баьхбадале; г) нагахьа санна тІехьенех цхьанне а цун дакъа дІатІайийцадеце.

Нагахьа санна хІамай даь дакъа кхача доагІаш болча тІехьенех моллагІча цхьанне шийна доагІа дакъа пачхьалкхена болча пайдана дІа ца эцаш дитадале, тІаккха из дакъа пачхьалкхенга дода. Нагахьа санна тІехьенех саг а воацаш, хІамай дас законагІа цхьа дакъа моллагІча цхьаннена кхоачадеш васкет даьдале, из цунна дІа а хьонадеш, вож ерригa хІамаш пачхьалкхен доалахьа йолх.

Хаттар: Са воІа дийтта шуи бархІ бутти баьннаб. цунна чов хиннай. Дувцал боннъала а, пхийтта шу даланза болча кхуш боагІарий унахцІено толхайнча хиннa зулам юхаметтаоттадара порядок мишта́й?

А. Р. ФРОЛОВА.

Жоп: Нагахьа санна пхийтта шу даланза а алапи доацаш а волча гражданина чов йича е кхыча тайпара цун унахцІено толхайнча зулама хьалхара бехктоккхаме йола организаци е гражданин декхарийла ба хатар хиначун унахцІено юхаметтаоттаеш дайнар дІатанха, цу метте балха волча квалифицированни воацача болхлочун юкъерча алапе боарамга хьежжа.

Нагахьа санна ший унахцІено толхаеча хана пхийтта шу даланза хиннача гражданина алапи эцаш хиннадале, хинна зе дІатанха деза цунна цу алапега хьежжа, цхьабакъда, цу метте болх беш волча квалифицированни воацача болхлочун эггара кІезигагІча алапе боарамал лохагІа доацаш.

Къахьега воалавенначул тІехьагІа лозаваьчунга кхьачача лакхагІча квалифика цега хьежжа цун бокъо я унахцІено толхаяр бахьан долаш къахьетама хьинар лаьгІдаларна дувзадена хинна зе юхаметтаоттадеш дІалахар дукхагІа дІадеха.

Хаттар: Предприятена даь зе юхаметтаоттадара порядок мишта́й?

М. Х. КАРТОЕВ.

Жоп: Предприятена, учрежденена, организацена къахьетама декхараш кхоачащдеча хана даь зе цунна бехке болча болхлошен гІуллакхерча нахен ший бизанча маьха, цхьабакъда, шоай бетта тарифни, ставка (оклада) кхоалагІча даькъал дукхагІа доацаш юхаметтаоттаду. Зе юхаметтаоттаду предприяте, учреждене, организаце администраце еннача распоряженегІа алапи кІал соцадара наькъаца. Нагахьа санна цу дена раьза хиларах яз а даь болхлочо денча наькат дале. Алапи кІал соцаде аьнна администраце луш йола распоряжени болхлочо даь зе гучадаьннача диймаьа дена шин кІирал тІех ца йоалийташ яла еза. Нагахьа санна ше раьза хиларах болхлочо яз а даь денна кеьхат деце, алапи кІалсоцадац, хІаьта алапи кІадсоцадарах дола дош администраце еннача заявленегІа районни (городской) халкъа судо луш.

Кхы тайпа моттигаш шийсолча даь зе юхаметтаоттаду администраце районни (городской) халкъа суде иск язвоаце.

Нагахьа санна оттадь порядок толха а яь, ше раьза хиларах яздаь болхлочо е гІулакхерча саго денна наьхат а доацаш администраце цар алапи кІалсоцадайтадале, къахьетама къовсамаш къеста деш йолча органо, болхлочун жалобагІа, решени ю законагІа доацаш кІалсоцадаь ахча юхадерзадара хьакъехьа.

Хаттар: Даь зе болхлошен гІуллакхерча нахен дизаа юхаметта мича хана оттаду?

И. А. ГОРБАКОВ.

Жоп: РСФСР КЗОТ-а 121 статье дІадехарашка хьежжа болхлойн гІуллакхера нахи даь зе бизача боараме юхатаккхара предприятена, учрежденена, организацена хьалхашка материальни бехктоккхаме ба укх тайпара моттигаш нийсъелча цхьа-дале, нагахьа санна къахьегама декхараш кхоачашдеча хана предприятена, учрежденена, организацена хиначa зенa хьалхара бизза материальни бехктоккхам лаьрхІача законашеи соцамашеи болхлочоа гІабожабаьбале; шоалагІа-дале, нагахьа санна болхлочо зе деш лелаьь гІулакхаш уголовни порядкагІа бехктоккхаме оза везаш йола белга лоаш йоахкаш хиннадале, кхоалагІа-дале, нагахьа санна ахчен безача маьха хІамаши торояраца дувзадена а шагІташ йолча леречена тІа хьахьенха а долчо гІулакха тІарча болхлочоан предприятена, учрежденена, организацена юкъе яз а деш даь лораe аьна е кхыча гІулакха шийга дІаенна безача маьха хІамаш оттабьлча боарамал тІех ца лоаш хуэс, материальни бехктоккхам болхлочо бизза шийна дІатІаэцаш хиларах дола договор дале; диалагІа дале, нагахьа санна зе къахьетама декхараш кхоачашдеш воацача хана даьдале.

ЦА ХИЛА ТАРЛОРА ЗУЛАМ

Дукха ха йоацаш Шалинска района халкъа судо культура ЦІагІа дийцар 1950 шера 1 сентябре ваь, юкъера дешар дийна, хьалха суд яь 8 шу чувоаллаш даьнихa, цул тІехьагІа Киргизски ССР Лакхехьарча судо 10-шу чувалла суд яь волча Закаев Гилани Заурбековича дош.

ТІеххьарча хана «Кавказ» яхача птицефабрике слесарь-ремонтникалла болх беш хинав Г. Закаев. Укх шера июль бетта меяна веха а волаш Шаьла ресторане чубаьхнача наха а гуш офицантказа Саидова ЗурайцагІар ярца злостни хулиганство яь цо. Из гІар еча хина дІакхесса шуша теха пхьегІаш йохаь. Шалински районе зе даьд. ТІаккха лостаь шуша теха З. Саидова лозаьяй.

Г. Закаева ше бехке хилара мукІарал даьд. Цунна чІоагІача режима тоавараеъахьегама колоне чувалла 2,5 шу ха техар судо.

Закаева дай, новкъостий из болх беш хиннача «Кавказ» яхача птицефабрика коллектив, халкъа дружинникаш цо леладечунга хьожаш хиннабаларе, цунца кхетама болх баьбаларе хетаргахьа ца хила а тарлора из доккха зулам.

Из даьдац. Цудухьа гуш да цунах хиннар.

Цхьаза декхарийла барашa кхетама болх ца бар бахьан долаш хьахула цу тайпара дола вайна ца эша хІача Закаев шийна веха волга ховшие З. Саидовас хІача денвад яьуна шоалагІа мадар? ХІана даьдац цо зулам ца хилийтара де дезар? ЗІача хиннаб цу хана халкъа дружинникаш?

Х. ТОМОВ,
Шалински района халкъа судахо.

ЭГТАРА ХЬАЛХА

Город Соче хIара шера чакхйоал советски махе фестиваль. Цу конкурсе эгтара хьалха дакъа лоацаш я Нохч-ГIалгIайчера вокальни коллективаш — Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен филармоне «Ичкерия» яхен Нохч-ГIалгIай республикански культурно-сердалон училища «СелаIад» яхен вокально-инструментальни ансамблаш, цIаьа иллиалархо — Грозненска музыкальни училища йиълагIча курса студент Далхадов Ахти.

Цу коллективай а иллиалархочун а репертуаре да советски а нохчий а цIи хеза дола иллеш. Иштта Далхадов Ахте шийна хургIолча кхаь туре дIаарга Я. Френкела «ГIаргIураш», А. Мазаева «Лоаман юрта», Р. Паулса «Безам кхаьчаб», А. Динаева «Даьхен нанен» яха, кхыдола иллеш.

Хьа альбом.
Я. ЦУЕВА фотоэтюд.

Лоамашкара цIей

ЦIаккха а бац ца душ яьха дег чу латт революци йоакхаш, социалистически болхам Iобулхаш дакъа лаьцараш. Уж лийнна моттигаш лархIа а лоархI вай. Дега еза я Орджоникидзе Григорий Константинович лийнна Нохч-ГIалгIайчен моттигаш. Къаьстта еза я вайна 1919-ча шера феврали апрели бетташка Къулбехьарча Россе Чрезвычайни комиссар ваьха Мужече. Укхазара кулгалдеш хиннав из контрреволюцена духьала гIайттачараи болама.

ХIанз дахача пIаьраска дийнахьа Мужечарча Серго Орджоникидзе цIерагIча музее дездир на ваь ди.

Iурре а деиз укх лоамашка уллача гIалгIай юрта хьаьхабоалабелар Сунженски а Наьсарен а районий партийни советски органий кулгалдаш, кхычаьрара хьыший, тIема а къахьегама а ветеранаш, дешархой, производстве хьалхалаттараш.

Локхаш ба пандар, сакъердаш да бераш, гIадваха из массава а. Музее дIачуводлача хьалтеха доалл «Таха — Серго Орджоникидзе ваь ди» яха плакат.

Мужеча енаяр легендарни Сергой воI Этери. Укхаза хьоашалгIа баьхка бар Къилбаседа-ХIирий АССР вIашагIтехача музея директора филиалаша беча балха заместитель Т. Р. Калоева, Кировен Орджоникидзеи цIерагIчен Нохч - ГIалгIай республикански музей [illegible] балхахой. Наьсарерча тIемен къахьегамен сийлен музей заведующи, тIема а къахьегама а ветеран Мальсагов Тухан, кхыбараш.

Музей кое Серго Орджоникидзева хетаиь торжествени митинг хилар.

КПСС Сунженски райкома секретара Ф. С. Цурозас дакъала бийдар Дахьхен Сийлахь вокха воI Г. К. Орджоникидзе ваь ди деаде бахьаний.

Деникинцаша оккупаци ярча цу халача хана Iалалымате чIоагIа хало Iуьшаш, го бахьиха болча моастагIашта дуьхьала ГIалгIайчен лоамашка гIайттача нахьа болама кулгалдеш хиннав Орджоникидзе.

Орджоникидзеца хиннача вIашагIкхетарех лаьца къамаьлдир Серго Орджоникидзе проводник хиннача Гандарова Эльберда воIа Гандаров Махьмада, Грозаерча тIема а къахьегама а ветерана А. А. Ваксмана, кхычар. Iалалмате чIоагIа сакъерлалуш, ладийгIар цига гулбеннараш Орджоникидзе вахарах, цо хьабенача революционни наькъах а Советски Iаьдала воккха деятель волаш баьча балхах а лаьца даьча къамаьлашка.

Мужечарча музея заведующе М. [illegible] шеьлца а дагалохийтар цига гулбеннараш Георгий Константиновича цу бирсача шерех лаьца 1918-ча шера 10-ча июле Халкъа Комиссариата Совете ячча доклада тIара дешаш: «Цхьан минута доха на дохащ къоесам лоаттабе ше кийча долга хьахайтар гIалгIай халкъо, Iалалмате дукха гуллуш городагахьа а бахар. Духхьал цхьа гIалгIай гIовттаро котало яккхийтар тхога. ХIанз цхьаь дицар тхо. ГIайтар гIалгIай, из лоамий наьха авангард, уж мо цхьатарра беррига гIайттабеце я, царпарча безамо гIовттабир кхьбола лоамарой а».

Митинге къамаьл дир Этери Григорьевнас. Цо бархал аьлар да вань ди деаде мел гулбеннараш, Мужечерча музейна совгIата дIаелар цо С. Орджоникидзе вахар, революционни наькъ бугайш долча картошкай набор.

КПСС Сунженски райкомей Нохч - ГIалгIай республикански краеведческий музеи цIерагIа Этери Григорьевнайна книжкаши, альбомаши, буклеташ, значокаши елар Ф. С. Цуровас.

Серго Орджоникидзе памятника юхе дийнар лецаш дола гуйралара пезаш. Цига мел гулбеннар хьовкан хийнар музеерча экспонаташка, лийнгIар Орджоникидзе вахара а революционни наькъа а хетаиь хиннача лекцега.

Цу дезача цIейга гулбеннараша дош делар сай долча Ленина соратник хьалхи а латташ вай пирте дIабоалабаьча хьаькъа массава а мутIахьа болаш дIабаха.

Н. ЭСТЕРЛЕ,
Нохч - ГIалгIай республикански краеведчески музея отдела заведующи.

СУРТА ТIА: (аьрахьара лакхе): къамаьл деш ва А. А. Ваксман, цунца ваха латт Этери; Iохайна ба Гандаров Махьмада Мальсагов Тухан.

Н. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Нуразалов Хамзатий цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен театра коллектив труппа шийна гуриий я «Ма, къоаний да из ва» яха туркменски драматурга К. Кулиева язьйича пьесах йола спектакль а ийца Дагестански АССР Кизлярски Тарумовски районашкарча къахьегамхой культурно хьаштан кхоачашде гастролашка яха. Спектаклаш хьекха ца Iеш. [illegible] артисташе театра кхьгIа балхахоше дуаш цига гулбенача зриталашта театра искусствох. ГIадоагIача шера 50 шу дузача шоай театра кхоллама наькъах.

ЛОАЛАХОЙ БОЛЧА ГАСТРОЛАШКА

Воронежера искусствай институт чакхьакха хIанз вай театрах хьакхитта нохч-гIалгIай къоана артисташ ба Шаьла района къахьегамхоша шоай «Юхамаччахье дахни е Фигарос саг йоалаярхи» спектакль гойташ.

И. АЗАДИКОВ.

Керда кинофильм

МОАСТАГIИЙ ГУЧАБАЬХАР

«Уголовни розыска даиаесах» яха керда детектива хетаиь я Сийлахь-боккха Даймехка тIом болча хана Московски милице лаьча дезаш дола гIуллакхашта.

1942 шу. Июнь. Цхьа кIира мара дахьнкадац тIом болабенна. Москвана тоттаенна тIайоагIа дукха фашистски танкаш юкатохалургийй-хьогI лаьна хеталу... ТIагIортам хьалалацара гитлеровцаш гIерт ерсий тыл йоагIе. Диверсеш кхо, кхерабеш нах корзагIбахаре, боабаро, бандитизмо доккха новкъостал дергда фюрера эскара.

Цудухьа 1941 шера июне фашистски разведко хьалоац безача махьа мухь тIаболаш минеки «Ювелирторгера» дошаш, фронта динех тIех я йоалийт. Цу чура гаьга лорена Москве дIахьача тIалула Гопне Генриха (из ва Григорий Кириллович Гопа, из ва — документаш тIа — минеки инкассатор Григорий Яковлевич Шантрель а).

1942 шу. Август. Москвен цунна гонахьен нах беш, зуламаш деш я гIаьрахой банда. Шу хьалха «Ювелирторгера» еха гаизаш лочкъаьлИ... ГIаьрахой хьалхилга тIадиахад Московски уголовни розыска оперативник Иван Данилов нерте латтача милице болхлоашта.

Доалаш - доалаш гучадоал тIом болабенача хьалхарча денош фронтах тIех а яьна, Москве къаьчача къаьпача «Ювиамен» пул тIехьагIа шу даьлча боабаьча Ивановскиха дезалан юкъе цхьа [illegible] хилар. Зуламхой лерана дукха ха йоаллаш гIаьрахоех муктаьахоий ца цхьан районе йолх. Даниловн цун болхлойн — капитан Полесовн лейтенант Беленин — цу Москвана юхерча городоке болх.

Цхьай лераш дIайоне гIерташ бандиташа яхь а зуламаш ду. Вайнав къаьна коммунист Ерофеев, юрт яйхай чухьийхи. Бандана нерте латтача Музыка Станиславо вуй Данилова эгтара гаргагIа воал дотагIа а соратник а — капитан Полесов.

Банда йохаь дIайоссна ка йоал. Музыка лоац. Бангала на духхьал малав ца хоача «Шантрела» — Гопне — вьнар кхоачалдеш мара хиннайц.

Тиланскай барака в доха а гучдоал Московерча оррита «урканта» воваш вола «Червонец». Ка йоалаш вола на къуяо Горьнера ювелирни тюка а йихьай, цуига дукха зоераш сомаш мих бола ганз а я дьяна хабар арадьяпал. Цхьаннека а хоаш дац хьалха хиина «Червонец» — Кострое Миша — Данилова задаал кхоачашъеш волга. «Шантрель» аьнна шийх цIа лаьнкхачоа беш бола го тIехьатIехьа готлуш ба, уголовни розыска болхлоша хьалоац кхерамме дуламхо.

Фильме ловзачар керттера декхар да СД-и абберен школа чикъаьнкхача, эгтара къоьргIа болча диверсантий банда гучаяккхара лацари.

Сценаре автор Хруцкий Эдуард, режиссер - постановщик Михайловский Валерий, ловзаш керттерабараш: Л. Неведомский, А. Соловьев, Е. Шанина, Л. Шапошникова, кхыбараш.

И. ТАЗУРКАЕВ.

Селхан сарахьа «Чечингражданпроект» институте актови зале Грозненски городской Совета депутаташ вIашагIкхийттабар шоай арагIанара «Депутата Ди» чакхданккхара.

«Фу хо деза депутатан СССР жилищни законода-

ДЕПУТАТА ДИ

тельствах лаьца» яхаш из укхаза Нохч-ГIалгIай АССР юстице министерства йоккхагIйолча консультанта Л. С. Бурмистровас я доклад.

Гулбеннараша харжархой наказаш кхоачашдара хIара депутато бе безача балхах дийцар хаалхьа депутатий горсовета бехктохханеча секретара В. М. Чекунова.

Харжархоашта хьалхадир депутаташа ю отчеташ вIашIехьъяхарах чакхъяхарах хетаиь дир халкъа депутатий горсовета оргинструкторски отдела заведующе Я. А. Сабирова даь къамаьл.

Депутаташа харжархой заявленешта жалобаши къестара бе безача балхах дийцар Ленински райсовета бехктохханеча секретара Ж. Х. Тулаевас.

Бухсоцаш тайп-тайпара макеташи эскизаши гулбеннараште дIа а гойташ, градостроительства проблемашах, перспективашх, цу дакъе депутатий болча лоархIамахи къамаьл дир «Чечингражданпроект» института директора А. И. Лихел.

С. ШАВКИНА.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ХИХ МА ТЕША

Вай республике хьадаь а шоеш хьахнина а дукха Iаммарч, каналаш, долха хиш да. Хи чу делара хина правилаш толхайнча кхераме ба хIара Iаи, хIара хилаа, хий, цо саг ве тарлу.

Нах боаш моттигаш хиннай аьхки дIаихача деношка лоучача хана. Наурски хий дехкача кхала чу, Шаьла района Вачи-Юрта, Наурски района Мекенски станице, Ленински районе ШIолжа чу, Черноречински Iам чу.

Боккхача лоархIаме да гурахьен Iайн хи тIа беш бола профилактически болх дамгI ца бенийтар. Деррига Iамарч предприятеш, колхозаш, совхозаш хьожаргIолаш царна тIачIоагIде дезе, хила вода саг кIалхарвоаккхаргнола ведомствении общественнийи посташ кIалрапцек оборудованецеи Iалашье эза, хи йисте салоIаш бола нах лорабара из гIулакх деш болча нахана къаьстта занятеш е еза.

Хих нах лорабеча ведомственнии общественнийи посташта бохийта специалисташ кийчбу ОСВОД-а республикански школе. «Духхьал укх шера 300 совгIа саг кийчаьям укхаза.

«Iамашка нах лорабарах» болча Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета сацамо мехкара нах хих лорабара ведомствении посташ саг кIалхарвоаккхара эшача средствашца, оборудованеца Iалашъе декхарийла я предприятеш шоай чотагIа.

Предприятеш, колхозий, совхозий кулгалхой декхарийла ба посташта хIара шера хургйола расходаш къоастае.

Духхьал укх шера Iамашка аргIагIа ха деш хила езар 37 ведомствении 56 общественнии посташ. Бакъда, цхьа йолча колхозийи совхозийи кулгалхоша шоашта тIачIоагIдаьча Iамашка посташ оттадьяц. Халкъа боахама пленаш кхоачалйе ева кхиш из гIулакх тессе дут цар.

1 октябрь гIаххбачаш Ачхой-Мартана, Урус - Мартана, Наурски, Наддеречни, МалгIалбика, Шаьла, Сунженски, Ведана районашкарча Iамашка цхьайкха пост оттаьяц. Хетаргахьа цу районий колхозийи совхозийи кулгалхоша кхоачаш ца бича метаргIолаш дерхI хьаькъехьара соцаш.

Хи чу вода саг кIалхарвоаккхара гIулакх де пачхьалкхен службай ведомственни посташтен тIехь-тIехьа шенбалагIа дул. Царна йоакъостал дара вIашагIъеккх города (района) предприяте масштабагIа йола даьрхIа дружинаш.

Бакъда, республика дукхача Iамашка оттаиц хи чу вода саг кIалхарваккхара пачхалкхен общественнии посташ е лаьрххIа йолча дружинай посташ. Иштта Iамашка ца хилча яргьяц саг кIалхарвоаккхара общественни освсдовски посташ а.

Берий дешарха новкъаи дIахайта дошIа саг хи чу вахара керттера бахьанаш. Кхийна саг хьокаш воацаш бер дитар да керттера бахьан. ХIаьта бер-м хила лаьа тарду цIагIа водна чу, кхийча мIоага чу, из лораеш шаь хуле.

Бер хи чу ца дахийтара эгтара керттерачарех цаI да из нек де Iомадар. ОСВОД-а республикански школо хIара шера нах а бовлаш 2000 соагIа бер Iомаду нек де Iомаш хьахиначал Iамашка, пионерий уииахцIеко тоаяра лагерашка. Бакъда, нек де ца ховраш дукхагIа да. Бераш нек де Iомадара хьаят дочча организацей (къаьстта а спортивни чар) новкъостал дойдаш из гIулакх дика кхоачашдургдац.

«Садко» яхача бассейне нек дIахо шайрдича бийхьахьа да. ХIаьта цига юкъанца нек де Iомавала гIертар а, къаьстта бераш а Iомаде метаргда.

Хи тIа лодкаш хехкаш правилаш телхаерш а нийслу.

Юрта балхаш де дешархой бутача кулгалхоша дIахайта доагIа бераш лувачилга хи чу вахха саг кIалхарвоаккхарголла пост а оттаиь вIаштIехьдайнна дезаш хилар. Из ца дой, зулам дала тарлу.

Уж лаххехьа лийца декхараш кхоачашдедга шоашта дIагIайнйад районий 18 советом ОСВОД-а 909 юкхьанцарча организацен.

Тха общество боккха вий бе. Цунна мохарда хи чу ца вохийташ саг лорайе. Бакъда, из болх дикагIа тоалурба республика беррнгача ваха дакъа лоаце.

1980 шера 1 октябре дIайолаенна ОСВОД-а организацешкара отчетно - хоржамий собранеши конференцеши ОСВОД-а республикански совета, районийн юкхьанцарча организацейи дикалаша цар терко ярах тайпа хургда тIехьа тIайоагIача дина профилактически болх тоабелга. Из тоабара тIехьа дIайолаенна ОСВОД-а организацешкара парте XXVI съезда даха из доагIарне накъайахара боза социалистически ях. Из дIайолаьй ОСВОД город Грозне Заводской района организаце. Из хьалгIаьнай, общества къыча организацеша а.

К. ЭЛЬМУРЗАЕВ,
ОСВОД-а республикански совета председатель.

Спорта хоамаш

ЧАКХДАЬЛАР ТIЕХХЬАРА ЛОВЗАР

БIаьсти яьча дена юртара футболисташ къовсабенна бар «Урожай» яхача ший лоIамеча спортивни общества чемпиона цIи яккхара.

Цу яхье дакъа лоацаш яр Шаьла, Ачхой-Мартана, Наура, Гудермеса, Шелковской и Грозненски районашкара футбольни командаш.

Iалальмате дика ловзаш, цхъаь-цхьа ца эшаш цу чемпионата финальни ловзарга баьхкар Шаьларча автобоахама футболисташ. Цу яхьа шинна а тоне хинна ловзараш чакхдаьлар цар 24 очко а йоаккхаш: иттаза котбаьлар, хIаьта кхыча командаша цар дикаж лийна вIашагIкхетар чакхдаьлар ераш а е ломаш а кот ца боалаш. Иштта 24 очко а яьккха финале кхаьчар Грозненски районерча «Советская Россия» яхача колхозай команда а. Цхьабакъда, царнен шаьлахоштах юкъе хинна ловзар счет 1:0 йолаш автобоахама футболисташа котало а йоаккхаш чакхдаьлар. Цудухьа сакъердаме дар селхан цу шин командан юкъе хинна чемпиона цIи яккхар дукха ловзар. Из вIашагIкхетар хилар «Динамо» яхача стадионе. Цига счет 2:1 йолаш котале а яьккха чемпиона цIи автобоахама командага кхаьчар. ШоллагIа приз «Советская Россия» яхача колхоза футболисташа яьккхар, хIаьта 14 очко а йолаш кхоалагIча моттиге нийсъелар «Пищемаш» яхача Аргунерча завода болхлой команда.

Укх деношка ший болх дIаболабеьб Нохч - ГIалгIай АССР телевиденеи радиовещанеи пачхьалкхен комитете вIашагIтехача болхлойи ахархойи корреспондентий шера йолча школо. Цига дешаш ба пенгазетий редколлегей членаш, непайоакхов, радио, телевидене, хIаьта иштта предприятей, совхозий болхлой, колхозхой, студенташ, дешархой. Цу школо гIо дергда авторски актив шерье.

Парте XXVI съезда даха из доагIара накъаладахара еча кийчолахи цунца дувзаденна корреспондентаща хьалхашка латтача декхарехи къамаьл дир Нохч - ГIалгIай АССР телевиденеи радиовещанеи пачхьалкхен комитета председателa С. М. Лагутина. Къахьегамхоша коммунистически кхетам лучa советски телевиденеи радиовещанеи болча лоархIамах къамаьл дир Нохч-

КОРРЕСПОНДЕНТАШ ДЕШАШ БА

ГIалгIай телевиденеи радиовещанеи пачхьалкхен комитета председателa заместитела, исторически Iилмай кандидата М. М. Аушева.

Радио цIеe инженера В. А. Михайлова школе дешабагIараштa йовзийтар радиотехника, цо иштта дийцар передачаш дIа иишта язъю, уж эфире дIа иишта йохийт.

Школе программа тIа я телевиденеи радиовещанеи теори а практика а, лекцеш, семинарски занятеш. Школе дешабагIараша дакъа лоацаргда редакцей практически балха, радиой телевизионни передачаш еча юкъе.

С. ТАСУЕВ.

Хьамсара новкъостий!

ДIАХОХЬОШ ДА 1981 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета язлу бувлаш ерригача отделеношка а промышленносте предприятешкарча, транспорта, гIишлонъеча организацешкарча, декара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учреждешкарча, общественни организацешкарча новкъостий доаркадеча общественни уполномоченношка а гIолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: шера — 3 сом 12 кепиги; цхьан бетта — 1 сом 36 кепиги.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

ТЕЛЕВИДЕНИ

30 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаъ».
8.20 — IуйранарI гимнастика.
8.40 — «Юха айха хилa». Хургашигий.
9.45 — «Къонаха хьалхара Iуйре». Телевизионни духьалча серий художественни фильм. 3 серя.
10.50 — [illegible] академически хора концерт. [illegible]
14.30 — Керданараш.
14.50 — [illegible] области 50 шу дизарга. «[illegible]» яха телевизионни документальни фильм.
15.35 — [illegible]
16.15 — «Горизонт». [illegible]
16.35 — «[illegible]».
17.05 — «[illegible]».
17.35 — «[illegible]».
18.05 — [illegible] университет. «Произведства культуре, къахьегама культуре».
18.35 — «Безам ба деррига а къ». Киножурнал.
18.45 — «Тахан дуне тIа».
19.00 — «[illegible]». Телевизионни обозрени.
19.35 — «[illegible]». Белгородски области Белгородско района [illegible] цIерагIча [illegible] коллективан [illegible].
20.10 — «[illegible]». [illegible] документальни фильма [illegible]. 1 фильм.
21.00 — «Хаъ».
21.45 — «[illegible]». Кабалевский тахан». 2 фильм. [illegible] «Тахан дуне тIа» [illegible] выпуска.
17.25 — [illegible]
17.45 — «Литературни [illegible]» (гIалгIай меттала).
18.15 — «Нохч-ГIалгIайчу [illegible]».
18.40 — Киножурнал.
18.50 — [illegible]
19.00 — Хоккейга йола СССР чемпионат. «Спартак» — «Трактор» (Челябинск). Перерыве — «[illegible]».
21.00 — Московски консерваторе. [illegible] концерт.
21.40 — «[illegible]». Телевизионни художественни фильм.

31 ОКТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаъ».
8.05 — IуйранарI гимнастика.
8.15 — Доглайн [illegible].
10.00 — «[illegible]». Художественни фильм. [illegible]
14.30 — Керданараш.
14.50 — Документальни фильмай программа.
15.30 — [illegible] ПТУ. [illegible]
16.30 — Туркменски ССР [illegible] ансамбла концерт.
16.50 — «Шахматни школа».
17.20 — [illegible] «[illegible]». Художественни фильм.
18.45 — «Тахан дуне тIа».
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Киев) — «Спартак» (Москва).
21.00 — «Хаъ».
21.45 — «Эрмитаж». 17—18 [illegible] Франце искусство.
22.15 — «Тахан дуне тIа».
22.30 — «[illegible]».

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.05 — «Вай бешт».
8.35; 9.35 — А. Блок. «[illegible]». 10 класс.
9.05 — [illegible] ПТУ.
10.05 — [illegible]
10.35; 11.35 — А. С. Грибоедов. 8 класс.
11.05 — ПТУ [illegible]. Астрономи.
12.00 — Студенташта - заочникашта. Хими. 1 курс. [illegible]
13.00 — [illegible]
14.00 — Подготовительни отделеней [illegible]. Математика.
14.30 — «Петерс». [illegible] художественни фильм.
16.15 — Кинопрограмма.
16.55 — «[illegible]».

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.05 — «Чуночка». [illegible] фильм.
8.35; 9.35 — Г.-Х. Андерсен фильмаш. 4 класс.
9.05 — «[illegible]».
10.05 — Английски мотт.
10.35; 11.35 — Т. Г. Шевченко. [illegible] 8 класс.
11.05 — ПТУ [illegible].
12.10 — Студенташта - заочникашта. [illegible] 1 курс.
13.35 — Советски болхо. [illegible]
14.15 — Подготовительни отделеней [illegible]. Физика. [illegible]
14.45 — К. Кулиев поэзи.
15.15 — «[illegible]». [illegible]
17.40 — [illegible]
18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу [illegible]».
18.15 — КПСС XXVI съезда [illegible]! Социалистически [illegible].
18.35 — «[illegible]».
[illegible] (ноxчий меттала).
19.10 — «[illegible]». Художественни фильм.
20.45 — А. Глазунов, М. Равель произведенеш.
21.05 — «Свадьба с приданым». Художественни фильм.

РАДИО

30 ОКТЯБРЬ

6.40 — «Юрт гIулакхаш [illegible]» (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.05 — Художественни [illegible] концерт (гIалгIай меттала).
9.15 — «[illegible]». Беседа (нохчий меттала).
9.30 — [illegible]. «[illegible]». Беседа (эрсий меттала).
9.45 — [illegible] (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачий программа. Кхоалламах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — [illegible] концерт (эрсий меттала).
17.30 — «Партийни вахар» (гIалгIай меттала).
17.45 — «[illegible]». Беседа (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.
18.40 — «[illegible]» (эрсий меттала).

31 ОКТЯБРЬ
СЪЕЗДА ХЬАЛХАРЧА КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ АЧХОЙ - МАРТАНОВСКИ РАЙОН

6.40 — «[illegible]». [illegible] Х. Эдилов (нохчий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.20 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачий программа (эрсий меттала).
8.25 — «[illegible]». Концерт (нохчий меттала).
9.15 — Съездага «Дог гIоалоаш хургхилда». Передаче дакъа лоацаш ю Ачхой-Мартановски района парте хьалхара секретарь А. Т. Харнико (эрсий меттала).
17.15 — Передачий программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «Антонов гIоаша». Беседа (нохчий меттала).
17.30 — «[illegible]» (гIалгIай меттала).
17.40 — «[illegible]» [illegible] концерт [illegible] (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

Хоттам

Тахан республике гIоллен Грозней хувшалуш моркаш а йолаш, йоачан а йоацаш, IуйрIйна цхьайолча моттигашка дохи а доаллаш, малхбузехьара секунде 0 — 5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 5 — 10, Грозне 8 — 10 градус йIоехал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувшалуш моркаш а йолаш цхьайолча моттигашка лаьтIо догIа а делхаш, дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 2 — 7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —2 +3, дийнахьа +9 +14 градус йолаш хилен тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Мацковски ул., 62. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителa — 9-24-03; бехктоххама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностех транспортах — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехатий — 9-24-07; корректорске — 2-80-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Мацковского, 62. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-80-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттеш деношка.

С05363. «Грозненский рабочий» издательство типографи, Мацковски, 62. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Мацковского, 62. Заказ № 5193.